Ազգ
Azg armenian daily
30 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1994, ՈՒՐԲԱԹ # 187 (690)

Գազը առաջին անգամ 5 մլն. խմ-ից ավելի

Հայաստան մուտք գործող գազի ծավալները վերջին մի քանի ամիսների ընթացքում առաջին անգամ անցել են 5 մլն. խմ-ից: Այս մասին մեր թղթակցին հայտնեց ՀՀ վարչապետի մամուլի քարտուղար Վլադիմիր Մանոյանը: Հայտնի է, որ Հայաստանի գազամատակարարման հարցը լրջորեն քննարկվեց երկու օր առաջ Երեւանում տեղի ունեցած հայ-թուրքմենական բանակցությունների ժամանակ: Ըստ երեւույթին, Հայաստանի առաջարկած մեխանիզմներն ի վերջո գործեցին:

Հոկտեմբերի կեսերից Վրաստանում գները լրիվ կարձակվեն

ԹԲԻԼԻՍԻ, 29 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Այդ մասին խոսվեց Վրաստանի Նախարարների կաբինետում տնտեսական ու դրամական բարեփոխումների ընթացքի քննարկման ժամանակ: Փոխվարչապետ Թ. Բասիլիան ընդգծեց, որ առավել սուր կերպով ծառացած է ինքնաֆինանսավորման հարցը: Վիճակը բարդանում է էներգետիկայի ու գազի գերատեսչության միլիարդանոց պարտքի պատճառով:

ԱՄՆ-ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

Ելցինի հայտարարությունը մտահոգում է ամերիկացիներին

ԱՄՆ-ն չի ընդունում ազդեցության ոլորտների հասկացությունը

Ըստ ԱՄՆ պետական քարտուղարի տեղեկության, Ելցինի եւ Քլինթոնի քննարկումները չափազանց աշխույժ էին, ընթանում էին կառուցողական եւ բարեկամական մթնոլորտում: Սակայն, ըստ Քրիստոֆերի, ազդեցության գոտիների բաժանմանը առնչվող որեւէ հարց չբարձրացվեց: Բայց այն է, նշում է Քրիստոֆերը, թե Քլինթոնը եւ թե Ելցինը չեն ճանաչում ազդեցության գոտիներ: Սակայն երկուշաբթի օրը ՄԱԿ-ում կատարած Ելցինի հայտարարությունը այն մասին, որ Ռուսաստանը հատուկ շահեր ունի իր հարեւան նորանկախ երկրներում, մտահոգությունների տեղիք տվեց ամերիկյան քաղաքական որոշ շրջանակներում, ինչպես նաեւ ամերիկյան կոնգրեսականների շրջաններում:

Ինչպես հաղորդում է «Ազատություն» ռադիոկայանը, ԱՄՆ-ի Ներկայացուցիչների տան արտաքին հարաբերությունների հարցերի հանձնախմբի նախագահ Լի Համիլթոնն ասաց, թե այդ հարցը կբարձրացնի չորեքշաբթի օրը Ելցինի եւ կոնգրեսական ղեկավարների հանդիպման ժամանակ:

Երեքշաբթի Քրիստոֆերը կրկին հայտարարեց, թե ԱՄՆ-ն չի ընդունում ազդեցության ոլորտների հասկացությունը եւ այն գաղափարը, որ որեւէ երկիր կարող է միայնակ գործել իբրեւ կայունություն երաշխավորող երկիր: «Մենք ընդունում ենք, որ Ռուսաստանը բնականորեն պետք է հատուկ շահեր ունենա իրեն հարեւան երկրներում, ինչպես ԱՄՆ-ը, սակայն կայունությունը կարող է երաշխավորվել միայն միջազգային համայնքի կողմից՝ ՄԱԿ-ի միջոցով»: Փաստորեն ստացվում է այնպես, որ Քլինթոնի վարչակազմը չի ընդունում ազդեցության ոլորտներ տերմինը, սակայն եւ չի մերժում, որ Ռուսաստանը մեծ դեր ունի խաղաղություն նախկին ԽՍՀՄ հանրապետություններում: Բիլ Քլինթոնը Ելցինին ասաց, որ միասին աշխատում ենք խաղաղություն հաստատել Բոսնիայում, Մերձավոր Արեւելքում եւ Լեռնային Ղարաբաղում:

Սակայն Ռուսաստանը Լեռնային Ղարաբաղում հատուկ մտահոգություններ ունի, դասում է «Սաուշեյբեդ տրեն» գործակալության մեկնաբան Ռոզբերգը: ԱՄՆ պետքարտուղարի ժամանակավոր տեղակալ Թալբոտը ասել էր, թե Ռուսաստանի ներխուժումը նախկին խորհրդային հանրապետություններ կհանդուրժվի ԱՄՆ-ի կողմից, երբ կատարվի այդ երկրի կառավարության խնդրանքով: Ըստ ամերիկյան մեկնաբանների, Հաիթի ներխուժումը ճանապարհ է բացում նաեւ Ռուսաստանի առջեւ նման ներխուժում կատարելու նախկին խորհրդային հանրապետություններ: ԱՏ

Մադրիդ. Բագրատյանը կփորձի վարկեր կորզել

Այսօր՝ սեպտեմբերի 30-ին, Միջազգային վալյուտային ֆոնդի եւ Համաշխարհային բանկի տարեկան խորհրդաժողովին մասնակցելու համար Իսպանիա մեկնեց Հայաստանի Հանրապետության կառավարական պատվիրակությունը՝ վարչապետ Հրանտ Բագրատյանի գլխավորությամբ: Խորհրդաժողովում Հայաստանի կառավարության տնտեսական ծրագրերի, իրականացող բարեփոխումների, ինչպես նաեւ արտասահմանյան երկրների ու միջազգային կազմակերպությունների կողմից անհրաժեշտ ֆինանսական աջակցության մասին ելույթով հանդես կգա վարչապետ Հրանտ Բագրատյանը: Նախատեսվում է, որ Մադրիդում Հայաստանի պատվիրակությունը կշարունակի Միջազգային վալյուտային ֆոնդի հետ Երեւանում սկսված բանակցությունները, որոնց ընթացքում տեղի է ունեցել մոտեցումների մերձեցում, սակայն վերջնական պայմանավորվածություն ձեռք չի բերվել:

Համաշխարհային բանկի հետ բանակցությունների ընթացքում Հայաստանի պատվիրակությունը կջանա, որ բանկի կողմից վերջնականապես հավանության արժանանան սոցիալական ներդրումների, գյուղատնտեսական, էներգետիկ վարկերը 120-130 մլն. դոլլարի չափով, կքննարկվի աղետի գոտու վարկը կրկնապատկելու խնդիրը, ինչպես նաեւ կներկայացվի ենթակառուցվածքների (ճանապարհներ, ավտոճանապարհների) վերանորոգման վարկային ծրագիրը մինչեւ 100 մլն. դոլլարի չափով: Հայաստանի պատվիրակության համար կարեւորագույն նշանակություն կունենա Միջազգային զարգացման գործակալության գծով վարկերի ընդլայնման հարցը, որը թույլ կտա նշված վարկերը ստանալ անտոկոս կամ չնչին տոկոսով՝ 35 տարի ժամկետով: Ինչպես հայտնի է, նման կարգով է ձեւակերպվել նաեւ աղետի գոտու վարկը:

ՀՀ կառավարության մամուլի ծառայություն

ՆՅՈՒ ՅՈՐՔ

Ղարաբաղի հարց. Ռուսաստանը հետ է քաշվում, ԱՄՆ-ը եւ ՄԱԿ-ը աշխուժանում են

Հայերը եւ ադրբեջանցիները դարձյալ չհամաձայնվեցին

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 29 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՓԱՍՏ: Նյու Յորքում ԱՄՆ-ի նախաձեռնությամբ կայացավ Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահների հերթական հանդիպումը, որ տեւեց երկու ժամ: Չնայած նախապես նախատեսվում էր քառակողմ հանդիպում անցկացնել ԱՄՆ-ի, Ռուսաստանի, Հայաստանի եւ Ադրբեջանի մասնակցությամբ, սակայն ըստ առանձին աղբյուրների հաղորդման, վերջին պահին Ռուսաստանը խուսափել է նման հանդիպման մասնակցելուց, ինչը ԱՄՆ-ին հնարավորություն է տվել միայնակ կատարել այդ առաքելությունը:

Ինչպես առաջ, այս դեպքում էլ Ադրբեջանի համար սկզբունքային էին գրավված տարածքների ազատումը, Շուշիի եւ Լաչինի ճակատագիրը, իսկ Հայաստանի համար Լեռնային Ղարաբաղի կարգավիճակի եւ հայ բնակչության անվտանգության երաշխիքների հարցը: Այս հարցերում, որոնք խոչընդոտում են Մեծ քաղաքական համաձայնագրի ստորագրումը, կողմերը չկարողացան որեւէ համաձայնության գալ:

Ըստ նույն աղբյուրների հաղորդման, Ադրբեջանը բավարարված չէ հայկական կողմի դիրքորոշմամբ: Այսպես, Ադրբեջանի արտգործնախարար Հասան Հասանովն ասել է. «Նյույորքյան հանդիպման ժամանակ Լ. Տեր-Պետրոսյանի դիրքորոշումը ադրբեջանական պատվիրակության զարմանքն է հարուցել, եւ մենք այդ մասին տեղյակ ենք պահել հայկական կողմին: Մենք ստիպված էինք մեկ անգամ եւս բացատրել մեր դիրքորոշումը: Ադրբեջանը համաձայն է, որ Լաչինի միջանցքը գործի որպես մարդասիրական ճանապարհ միջազգային դիտորդների հսկողության տակ, եւ չնայած Ադրբեջանը ներկայացրեց իր առաջարկները Լաչինի կարգավիճակի վերաբերյալ, Հայաստանը չընդունեց դրանք»:

Մեկ այլ հարց, որ հակասությունների տեղիք է տվել, վերաբերում է միջազգային ուժերի տեղաբաշխմանը: Հայկական կողմն, ըստ առկա տեղեկատվության, պահանջում է հենց այսօրվա պայմաններում միջազգային ուժեր մտցնել տարածաշրջան անկախ դրանց կարգավիճակից ու դերից: Ադրբեջանի կարծիքով, նման ուժերի մուտքն այսօր կարող է սառեցնել իրավիճակը եւ հարկավոր է խաղաղարար ուժեր մտցնել միայն գրավված տարածքներն ազատելուց հետո:

Ամերիկյան փորձագետները միաժամանակ չեն բացառում այս հարցում ԱՄՆ-ի եւ ՄԱԿ-ի ակտիվացումը: Նշվում է, որ հայկական եւ ադրբեջանական կողմերը ուշադրություն են դարձրել այն խնդրին, որ Ռուսաստանի եւ ԵԱՀԽ-ի միջեւ առկա տարաձայնությունները առաջ են բերում հակամարտության լուծման գործում ՄԱԿ-ի ակտիվացման անհրաժեշտությունը: Ամենայն հավանականությամբ այս հարցը քննարկման նյութ կդառնա սեպտեմբերի 30-ին կայանալիք Ալիեւ-Ղալի հանդիպման ժամանակ, ինչպես նաեւ Բութրոս-Ղալիի Ադրբեջան կատարելիք այցի ընթացքում:

Արեւմուտքն ուժեղացնում է ճնշումը Ռուսաստանի վրա

ԱՐՄԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Ինչպես եւ պետք էր սպասել, այժմ առավել ունենալով նավթային մեծ պայմանագրից ակնկալվող վիթխարի շահը, արեւմտյան տերությունները ցանկում են իրենց զորակցությունը հայտնել Ադրբեջանին Ռուսաստանի կողմից առկա քաղաքական ճնշմանը դիմագրավելու գործում: Այսպես, «Նոյյան տապան» գործակալությունը հաղորդում է, թե միմյանց հետ հանդիպման ժամանակ Մեծ Բրիտանիայի եւ Նորվեգիայի արտգործնախարարները հայտարարել են, թե Ադրբեջանի եւ արեւմտյան նավթային ընկերությունների միջեւ ստորագրված պայմանագիրը չպետք է կասկածի ենթարկվի: Ըստ հայտարարության, Մեծ Բրիտանիան եւ Նորվեգիան միանգամայն ի վիճակի են կանխել այդ խնդրում Ռուսաստանի դիվանագիտական ճնշումը: Սակայն նշված պետությունների ներկայացուցիչներն իզուր են կարծում, թե Ռուսաստանի վրա ճնշում գործադրելու խնդրում իրենք միայնակ են: Ադրբեջանում ԱՄՆ-ի դեսպան Ռիչարդ Կոզլարիչը հայտարարել է, թե ԱՄՆ-ը քաղաքական աջակցություն կցուցաբերի Ադրբեջանին Կասպից ծովի կարգավիճակի որոշման հարցում, քանի որ այդ խնդիրը կարող է խանգարել ամերիկյան նավթային ընկերությունների կողմից Ադրբեջանի տնտեսության մեջ զգալի ներդրումների ծրագրերի իրականացման հարցում: Զարմանալի է միայն, որ ընդամենը մեկ օր առաջ նույն Կոզլարիչը հրաժարվել է մեկնաբանել Ռուսաստանի արտգործնախարարության հայտարարությունը ճանաչելու վերաբերյալ եւ նշել միայն, որ Կասպից ծովի կարգավիճակը պետք է որոշվի մերձկասպյան 5 երկրների բանակցությունների միջոցով: Կարելի է կարծել, թե ԱՄՆ-ը մի հրաշքով դարձել է մերձկասպյան պետություն:

Տես # էջ 2

ՆԱՏՕ-ի զորավարժություններ Թուրքիայում եւ Հոլանդիայում

ՆԱՏՕ-ի յոթ երկրների շուրջ 30 հազար զինծառայող, 200 մարտական ինքնաթիռ եւ 60 ռազմանավ են մասնակցում երկուշաբթի Թուրքիայի հարավ-արեւմուտքում սկսված Հյուսիսատլանտյան դաշինքի խոշորամասշտաբ զորավարժություններին: «Դինամիկ զարդ» պայմանական անվամբ զորավարժություններին մասնակցում են Թուրքիայի, ԱՄՆ-ի, Մեծ Բրիտանիայի, Նիդերլանդների, Իտալիայի, Գերմանիայի եւ Ֆրանսիայի ցամաքային զորքերի, ռազմաօդային եւ ռազմածովային ուժերի զորամասեր ու ստորաբաժանումներ: Ինչպես սեպտեմբերի 28-ին Անկարայից հաղորդում է ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի թղթակիցը, զորավարժությունները կշարունակվեն մինչեւ հոկտեմբերի 14-ը: Դրանց նպատակն է ՆԱՏՕ-ի զորքերը նախապատրաստել ի դեպս արտակարգ գործողությունների: Մյուս կողմից, հոկտեմբերի 21-28-ը Հոլանդիայում միջազգային զորավարժություններ կանցկացվեն ՆԱՏՕ-ի «Գործակցության հանուն խաղաղության» ծրագրի շրջանակներում: Հոլանդիայի պաշտպանության նախարարության հաղորդման համաձայն, դրանց կմասնակցեն Կանադայի, Չեխիայի, Էստոնիայի, Գերմանիայի, Լեհաստանի, Լիտվայի, Սլովակիայի, Շվեդիայի, Ուկրաինայի, Մեծ Բրիտանիայի, ԱՄՆ-ի եւ Հոլանդիայի մոտ 1000 զինվորներ: [illegible] պետություններից կմասնակցեն դիտորդներ:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՄԽՈՅԱՆ

ԱՂԵՏ

Խորտակված «Էստոնիա» լաստանավի 964 հոգուց կենդանի են մնացել 95-ը

ՀԵԼՍԻՆԿԻ, 29 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՌԻԱ ՆՈՎՈՍՏԻ-ՊՐԵՍ: Ֆինլանդիայի ափամերձ պաշտպանության ծառայության հաղորդման համաձայն, երեկ առավոտյան ֆիննական Ուտո կղզուց 35 կմ հեռավորության վրա խորտակված «Էստոնիա» լաստանավի ուղեւորներից առայժմ հաջողվել է փրկել 126-ին, որոնցից 31 հոգի ավելի ուշ մահացել են ցրտահարությունից: Այդ երկրի փրկարարական ծառայությունները շարունակում են աշխատանքները, չնայած շարունակվող սաստիկ քամուն եւ ջրի սառնությանը: Փրկարարները հանել են նաեւ 14 զոհվածների դիակներ: Տալլինից Ստոկհոլմ մեկնած այդ նավի 776 ուղեւորների եւ անձնակազմի 188 անդամների մնացած մասը համարվում է անհետ կորած: Հաղորդվում է, որ 145 մետրանոց լաստանավը խորտակվել է ընդամենը 5-10 րոպեում, հասցնելով տալ աղետի միայն մեկ ազդանշան, որն ընդունել է ֆիննական Տուրկու քաղաքի ափամերձ ծառայությունը: 15 տարի շահագործված այդ նավը վերջերս պատկանում էր շվեդ-էստոնական «Էստլայն» ֆիրմային:

Տես # էջ 3

ՀԱՄԱՌՈՏ

ԱՄՆ-ը դեռեւս չի լքի Հաիթին

ՄԱԴՐԻԴ, 29 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՓԱՍՏ: ԱՄՆ-ի զինված ուժերը կմնան Հաիթիում այնքան, մինչեւ համընդհանուր ընտրությունը՝ դեկտեմբերի սկիզբը, Մադրիդում հայտարարել է ԱՄՆ պաշտպանության նախարար Ուիլյամ Փերին: Նա նշել է, որ Հաիթիի իրավիճակի կայունացման դեպքում ամերիկյան զորքը 15 հազարից կնվազեցվի 2 հազարի: Հաիթիի խորհրդարանը սեպտեմբերի 28-ին ամերիկացի զինվորների պաշտպանության տակ անցկացրել է առաջին նիստը մի քանի ամսվա անգործությունից հետո: Քննարկվել են մի շարք օրինագծեր, որոնց թվում՝ երեք տարի առաջ հեղաշրջում կատարած զինվորականներին ներում շնորհելու մասին:

Սպանություն Մեքսիկայում

ՄԵԽԻԿՈ, 24 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, WSJ: Մեքսիկայի գլխավոր քաղաքական գործիչներից Խոզե Ֆրանսիսկո Ռուիզ Մասյուն սպանվեց մայրաքաղաքի հյուրանոցներից մեկի առաջ, նշանառուի զենքով: 48 տարեկան քաղաքագետը թիվ 2 անձն էր համարվում իշխող կուսակցության ղեկավարության կազմում եւ նկատվում էր առաջիկա դեկտեմբերի ընտրություններից հետո կազմվելիք խորհրդարանի խոսնակի պաշտոնի գլխավոր հավակնորդ: Նրա սպանությունը հաջորդում է անցյալ մարտին նույն կուսակցության նախագահական թեկնածու Կոլոզիոյի սպանությանը:

Զգուշանում են ժանտախտից

ՆՅՈՒ ՅՈՐՔ, 29 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, WSJ: Հնդկաստանում, հատկապես Մադրասում եւ Նոր Դելիում մոլեգնած ժանտախտը ստիպել է բազմաթիվ երկրների նախազգուշական միջոցներ ձեռք առնել ներկրվող ապրանքների եւ ժամանող ուղեւորների նկատմամբ: Հնդկաստանը պահանջել է անտիբիոտիկների մեծ խմբաքանակներ:

digitised by A.R.A.R.@

ՀԱՅՐԵՆԻՔ-ՍՓՅՈՒՌՔ

ՀԲԸ միության ընդհանուր ժողովը մայր հայրենիքում

Հայկական բարեգործական ընդհանուր միության նախագահ Լուիզ Մանուկյան Սիմոնի եւ ատենադպիր (քարտուղար) Պերճ Սեդրակյանի ստորագրությամբ ստացված ծանուցագրից տեղեկանում ենք, թե հայկական մեծագույն այս կազմակերպության հերթական ընդհանուր ժողովը (համագումար) այս անգամ տեղի է ունենալու Երեւանում, առաջիկա հոկտեմբերի 15-ին, առավոտյան ժամը 10-ից սկսյալ, ՀՀ կառավարության նիստերի դահլիճում:

Թվով 78-րդ այդ ժողովի օրակարգի վրա կան կազմակերպության 1992-93 տարեշրջանների նյութական ու բարոյական հաշվետվությունների ներկայացումը, քննարկումն ու հաստատումը, կենտրոնական վարչական ժողովի անդամների (տնօրենների) մասնակի ընտրություններ, հաշվեքննիչ հանձնաժողովում թափուր մեկ տեղի համար ընտրություն: Օրակարգի հարց կարող է դառնալ նաեւ ընդհանուր ժողովի առաջ բարձրացված՝ հիմնավոր ու պատշաճ ձեւով նախապատրաստված որեւէ խնդրի եւ առաջարկի քննարկում:

Բացի մեկօրյա նիստերից, աշխարհի տարբեր վայրերից ժամանած պատգամավորների համար ընդհանուր ժողովի շրջանակներում տեղի են ունենալու նաեւ խորհրդակցություններ, հանդիպումներ, ընդունելություններ, ինչպես նաեւ պաշտոնական եւ աշխատանքային այցելություններ հանրապետության օբյեկտներն ու վայրերը, որոնք գտնվում են ՀԲԸ միության անմիջական հոգատարության տակ: Ըստ նախնական տվյալների, ընդհանուր ժողովին ու հարակից միջոցառումներին մասնակցելու համար Երեւան կժամանեն շուրջ 300 պատգամավորներ:

■ ***Հայաստանում կա միայն երկու պետական բանկ:*** *ՀՀ կենտրոնական բանկի լրատվական կենտրոնի ղեկավար Անուշ Մանուկյանը ճշտում մտցրեց վերջերս «Նոյյան տապան» գործակալության տարածած պետական բանկերի մասին տեղեկության կապակցությամբ: Հայաստանում գործում է ոչ թե 5 պետական բանկ, այլ միայն երկուսը՝ կենտրոնական բանկը եւ խնայբանկը: Մի քանի առեւտրական բանկերում պետությունը ունի որոշակի բաժնեմաս, ինչը սակայն չի նշանակում, որ դրանք պետական են: Գործող առեւտրական բանկերից 28-ը բաժնետիրական են:* ԵՏ

«ՀՀ Գերագույն խորհրդի 1994 թ.-ի փետրվարի 28-ի «Հայաստանի Հանրապետության բարձրաստիճան առանձին պաշտոնատար անձանց կողմից պաշտոնական դիրքի չարաշահումների մասին» որոշման հիման վրա ՀՀ գլխավոր դատախազի 07.03.94 թ. հրամանով կազմվել է հատուկ քննչական խումբ, որի վարույթում քննվում են հայտնի ատյաններում հրապարակված փաստերը:

Հատուկ քննչական խմբի վարույթ

ստացու, այլ չարաշահումների վերաբերյալ հարուցված քրեական գործեր են: Ընդհանուր առմամբ կալանքի տակ են գտնվում 5 մեղադրյալներ, հետախուզվում են 11-ը, որոնց նկատմամբ որպես խափանման միջոց ընտրվել է կալանքը: Նախաքննության ընթացքում քննության ջանքերով վերականգնվել է պետությանը պատճառված նյութական վնասից 1.500.000.000 ռուբլի, ԱՄՆ 100 հազ. դոլլար, կալանք է դրվել 91 հազ. ԱՄՆ դոլլար

ԻՐԱՎԱԿԱՆ

Պաշտոնյաների չարաշահումներին առնչվող գործերը դեռեւս քննվում են

«Նոյյան տապան» գործակալությունը դիմել է ՀՀ դատախազությանը՝ խնդրելով պատասխանել հետեւյալ հարցին. «Կոմսոմոլսկայա պրավդա» թերթին տված հարցազրույցում ՀՀ ՆԳ նախարար Վանո Սիրադեղյանը նշել է, որ իր հրապարակած մեղադրանքների հիման վրա դատախազության կողմից հարուցվել է յոթ քրեական գործ: Խնդրում ենք հայտնել, ի՞նչ գործեր են դրանք»: Դատախազությունից ստացվել է հետեւյալ պաշտոնական պատասխանը.

է ընդունվել ընդամենը 11 քրեական գործ, որից 5-ը հարուցվել է ՀՀ ՆԳ նախարարության կողմից մինչեւ ՆԳ նախարարի հայտնի ատյանը: ՀՀ դատախազության կողմից հարուցվել է 4 քրեական գործ, որից 2-ը հարուցված է եղել մինչեւ ատյանը, իսկ 2-ը՝ դրանից հետո: Հատուկ քննչական խմբի վարույթ են ընդունվել նաեւ ՀՀ Գերագույն դատարանի եւ Էջմիածնի միջշրջանային դատախազության կողմից հարուցված մեկական քրեական գործեր, որոնք առնչվել են հատուկ քննչական խմբի վարույթում քննվող քրեական գործերի հետ: Այդ երկու քրեական գործերը նույնպես հարուցվել են ատյանից հետո:

Նշված քրեական գործերից 5-ը միացվել են մյուս 6 քրեական գործերին, այժմ խոսք կարող է լինել քննչական խմբի վարույթում քննվող ոչ թե 7, այլ 6 քրեական գործերի մասին: Իրենց բնույթով դրանք պաշտոնական դիրքի չարաշահմամբ առանձնապես խոշոր չափերի հասնող պետական միջոցների յուրացման, կաշառք ստանալու եւ

արժույթային գործի վրա: Նշված քրեական գործերի նախաքննությունը բազմադրվագ է, այն իրենից բարդություն է ներկայացնում այն առումով, որ մեղադրյալներից 11-ը գտնվում են փախուստի մեջ, իրականացվում են հաշվապահական փաստաթղթային ստուգումներ, մի շարք փորձաքննություններ:

Հարկ է նշել, որ նախաքննության ընթացքում ապահովված է քննության լրիվությունը, բազմակողմանիությունն ու օբյեկտիվությունը՝ պահպանելով մարդու օրենքի պահանջը, քննչական խմբերը ղեկավարում են ՀՀ գլխավոր դատախազին առընթեր հատկապես կարեւոր գործերի քննիչները: Նախաքննությունը շարունակվում է»:

Դատախազության քննչական վարչության պետ Վլադիմիր Գրիգորյանը «Նոյյան տապանի» թղթակցին հայտնեց նաեւ, որ ներկայումս գործերի առանձնահատկությունները թույլ չեն տալիս հայտնել այն մարդկանց կամ կազմակերպությունների անունները, որոնք առնչվում են այդ գործերին:

Արեւմուտքն ուժեղացնում է ճնշումը Ռուսաստանի վրա

Սկիզբը էջ 1

Դժվար չէր կանխատեսել նաեւ, որ նավթային պայմանագրի հարցում Ռուսաստանից զիջումներ կորզելու նպատակով Արեւմուտքը կկոշտացնի իր դիրքորոշումը նաեւ ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման խնդրում: Պատահական չէ, որ Ադրբեջանի պետական խորհրդական Վաֆիկ Հուսեյնովին հայտարարել է, թե Հեյդար Ալիեւի եւ ԵԱՀԽ Մինսկի խմբի նախագահ Յան Էլիասոնի հանդիպման արդյունքում վերջինս համաձայնվել է Ալիեւի այն մտքի հետ, թե Ռուսաստանը պետք է մասնակցի ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորմանը, սակայն միայն ԵԱՀԽ շրջանակներում: Ղարաբաղյան խնդիրը քննարկվել է նաեւ սեպտեմբերի 28-ին Վաշինգտոնում կայացած Քլինթոն-Ելցին հանդիպման ժամանակ: Ընդ որում, ԱՄՆ-ի նախագահը, անդրադառնալով թեժ կետերին, մի քանի անգամ շեշտել է, թե անհրաժեշտ է պահպանել այդ պետությունների տարածքային ամբողջականությունը: Իր հերթին Ելցինը մեծ կարեւորություն է տվել Ռուսաստանի եւ ԱՊՀ մյուս երկրների համագործակցությանը եւ կապերի ընդլայնմանը՝ նշելով, թե բնական է Ռուսաստանի մտահոգությունը հակամարտությունների կարգավորման հարցում, մանավանդ որ հակամարտ կողմերն իրենք են դիմում Ռուսաստանին՝ խնդրելով հանդես գալ որպես միջնորդ:

Եւ այսպես, Արեւմուտքը շարունակում է ճնշում գործադրել Ռուսաստանի վրա՝ վերջինիս ստիպելով զիջումների գնալ: Ընդ որում, Ռուսաստանը կարող է զիջումներ անել երկու ուղղություններով՝ նավթային պայմանագրի հարցում եւ ղարաբաղյան հակամարտության հիմնական միջնորդի դերը ԵԱՀԽ-ին զիջելու խնդրում: Ի վիճակի՞ է արդյոք Ռուսաստանը դիմակայել Արեւմուտքի ճնշմանը, եւ եթե ոչ, ապա ո՞ր ուղղությամբ կզիջի՝ մի կողմում զուտ նյութական շահն է, մյուս կողմում ռազմավարական խնդիրները: Ամենայն հավանականությամբ այս հարցերն իրենց պատասխանը կստանան արդեն մոտ ապագայում: Ա. Ռ.

ԱՄՆ. Դասախոսություն նվիրված Ղարաբաղի հակամարտությանը

ԱՄՆ-ի ՆԱԱՍՐ Հայկական ուսումնասիրությունների եւ հետազոտությունների գիտական կենտրոնի առաջիկա միջոցառումը, որը տեղի է ունենալու սեպտեմբերի 30-ին, նվիրված է լինելու Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության եւ ակնկալվող խաղաղության շուրջ ներկայումս տարվող բանակցություններին: Դասախոսությունը, որով եւ բացվելու է կենտրոնի գործունեության աշնանային շրջանը, վարելու է գնդապետ Մուրադ Մուրադյանը, որը վերջերս տասը շաբաթվա այցով գտնվում էր Հայաստանում եւ Ղարաբաղում:

Պրն. Մուրադյանը Ռոուդ Այլենդից է, եւ այժմ ապրում է Սպրինգֆիլդում (Վիրջինիայի նահանգ): Նա վաստակավոր գրող է, հանրահայտ դասախոս, եւ բանիմաց խորհրդատու: Մասնագիտությամբ պատմաբան է եւ որպես միջազգային հարաբերությունների եւ պատմության դոկտորի օգնական դասավանդել է Ուեստ Փոյնթում գտնվող ամերիկյան զինվորական ակադեմիայում: Այժմ աշխատում է դոկտորականի վրա Վիրջինիա նահանգի Ջորջ Մեյսոն համալսարանում, որտեղ ուսումնասիրում է հատկապես հակամարտությունների լուծման հարցերը: Իր ծառայությունների համար նա արժանացել է մի շարք բարձր ռազմական պարգեւների:

Ըստ «Արմենիըն Միրըր Սփեքթեյթըր» շաբաթաթերթի սեպտեմբերի 3-ի հաղորդագրության, դասախոսությունը հաջորդ օրը շարունակվելու է Հայաստանի արտաքին քաղաքականության կազմավորմանը նվիրված սեմինար պարապմունքով, որի ընթացքում հարգելի դասախոսը անդրադառնալու է հարեւան երկրների հետ Հայաստանի հարաբերությունների շուրջ արտահայտված տարբեր կարծիքներին եւ այդ ընթացքի հրատապ խնդիրներին: Հ. Օ.

ԵՐԵՒԱՆ

Սաքերասորը սոսկ տոմսավաճառ կենտրոն չէ, այլեւ բարեգործ

«Սաքերասոր-Սեւան» կազմակերպությունը, որը ճանապարհային կապեր է իրականացնում Երեւանի ու Փարիզի, իսկ այնտեղից նաեւ՝ Երեւանի ու աշխարհի այլ քաղաքների միջեւ, սոսկ տոմսավաճառ կենտրոն չէ, ինչպես պատկերացնում են շատերը», «Արմենպրես»-ի թղթակցին հայտնեց նրա տնօրեն Ռուբեն Ավետիսյանը: Հայաստանի ցանկացած քաղաքացի մեր միջոցով կարող է նամակ կամ փաթեթ ուղարկել արտասահման, ընդ որում, եթե առաջներում Ֆրանսիա կամ այլ երկիր ուղարկած նամակներն ու ծանրոցները տեղ էին հասնում ամիսների ընթացքում, ապա այսօր այդ ժամկետը սահմանափակված է մեկ շաբաթով:

Գրասենյակի ծառայությունից օգտվում են ՀՀ նախագահի աշխատակազմը, Գերագույն խորհուրդը, զանազան գերատեսչություններ:

«Սաքերասոր-Սեւանի» մեկական բաժանմունք է գործում Փարիզում եւ Լիոնում:

Նամակների առաքումը, Ռուբեն Ավետիսյանի հավաստմամբ, բարեգործական նախաձեռնություն է եւ ոչ միակը: Այսպես, օրինակ, կազմակերպությունն իր օգուտների մի մասը հատկացրել է Լորիս Մելիքովին նվիրված երեկոյի կազմակերպմանը:

Գրասենյակը մտադիր է նաեւ ստեղծել հայ նկարիչների գործերի մի հարուստ հավաքածու եւ, ցուցադրելուց հետո, այն նվիրել ժողովրդին:

Այսօր այդ ազնիվ մտահղացման առաջին ձեռնարկումներն առկա են:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ

ՆԵՐՔԻՆ ԿՅԱՆՔ

Հայ կոմունիստները հայտարարում են

ԵՐԵՒԱՆ, 28 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՓԱՍՏ: Սեպտեմբերի 28-ին ժուռնալիստի տանը կայացավ Հայաստանի կոմկուսի հրավիրած մամլո ասուլիսը: Հայ կոմունիստները ներկայացրին կենտկոմի հայտարարությունը, որ վերաբերում էր ՀՀ ԳԽ հանրաքվեի հանձնաժողովի կողմից՝ կոմկուսի Ռուսաստանի հետ Հայաստանի համադաշնության կազմելու վերաբերյալ հանրաքվե անցկացնելու առաջարկի մերժմանը: Հայտարարությունը կապված էր պարունակած առ այն, որ Հայաստանի իշխանությունները ընդհանրապես ընկալում են համադաշնության իրավական բովանդակությունը, այդպես, ըստ իրենց, չեն բերվի դրա շուրջ հանրաքվեի անցկացման արգելող «ծիծաղելի փաստարկներ»: Ինտեգրացման անխուսափելիությունը փաստող մի շարք դրույթների կողքին հայտարարության մեջ ասվում է նաեւ. «Վերջապես ժամն է հասկանալու, որ Արցախի հարցի լուծման անհրաժեշտական ուղին Լեռնային Ղարաբաղի այդ նոր ստեղծվող դաշնության անկախ, իրավահավասար անդամ դառնալու հնարավորության մեջ է»: Այս միտքը մի քանի անգամ ընդգծվեց նաեւ հետագայում, սակայն այդպես էլ պարզ չդարձավ, թե ինչ հնարավորությունների մասին է խոսքը, որոնք ի դեմ «այսօր դեռ կան, բայց վաղը կարող է եւ չլինեն»: Պարզ չդարձավ, թե ինչ մեխանիզմներ են գործելու համադաշնության կազմավորման փուլում, ռուսական քաղաքական իրականության ինչ գնահատականներ են ընկած այս առաջարկի հիմքում: Համոզիչ չէր նաեւ համաժողովի հրատապության հիմնավորումը, քանզի հենց ասուլիսի մասնակիցների պնդմամբ «այսօր անխուսափելիորեն զարգանում են ինտեգրացիայի այնպիսի գործընթացներ, որ առկա էին [illegible]»:

Ասուլիսի երկրորդ մասում ՀԿԿ կենտկոմի առաջին քարտուղար Սերգեյ Բադալյանը ՀԿԿ-ՀՅԴ հարաբերությունների մասին ասաց. «Այսօր հաստատված է գլխավորությունը, ու այդ երկու ամենապատասխանատու ուժերը պետք է երկիր գտնեն: Իհարկե, կան եւ մեծ հակասություններ, բայց եւ կան մեծ [illegible]»:

■ ***Այս տարի USAID-ը Հայաստանին կհատկացնի 500 հազ. ԱՄՆ դոլլար:*** *Սեպտեմբերի 29-ին Երեւանում ԱՄՆ-ի միջազգային զարգացման գործակալության (USAID) եւ Ամերիկայի հայկական համագումարի միջեւ ստորագրվել է տեխնիկական ներդրումների հիմնադրամի ստեղծման նախատեսված փոխըմբռնման հուշագիր, որով նախատեսված է կազմել տեխնիկական ներդրումների հիմնադրամի ստեղծման ծրագիր: Այս փաստաթուղթը նախատեսում է նաեւ USAID-ի կողմից եւ Ամերիկայի հայկական համագումարի միջնորդությամբ մինչեւ 1994 թվականի վերջը Հայաստանին հատկացնել 500 հազար ԱՄՆ դոլլար: Ըստ ՀՀ Արդյունաբերության նախարար Արմեն Եղիազարյանի, հաջորդ տարի նույնպես կհատկացվի այդքան գումար:* ԵՏ

ՀԱՄԱՌՈՏ

Դիվանագիտական անցուդարձ

■ **Սեպտեմբեր 29: ՀՀ վարչապետ Հրանտ Բագրատյանը** ընդունեց Հայաստանում ՄԱԿ-ի մշտական ներկայացուցիչ Բոյկո Տարաբանովին, քննարկելու ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Բուտրոս Ղալիի Հայաստան կատարելիք հնարավոր այցի կազմակերպումը:

■ **ՀՀ փոխվարչապետ Վիգեն Չիտեչյանն** ընդունեց Հունաստանի էկոնոմիկայի փոխնախարար Իոաննիս Անտոնոպուլոսին եւ Հայաստանում Հունաստանի դեսպան Յակովաս Սոտեգիոսին: Հույն փոխնախարարը մասնավորապես նշել է, թե Հունաստանի բազմաթիվ գործարար մարդիկ շահագրգռված են կապեր ստեղծելու Հայաստանի հետ, սակայն նրանց մտահոգում է հանրապետության տնտեսական շրջափակումը եւ շրջանի անկայուն վիճակը: Միաժամանակ նա իր կառավարության պատրաստակամությունն է հայտնել Հայաստանի համար կադրերի, մասնավորապես, բանկային համակարգի աշխատողների պատրաստման գործում:

■ **Հայաստանում Ռուսաստանի** Դաշնության արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Անդրեյ Ուրնովն իր հավատարմագրերի պատճենն է հանձնել ՀՀ արտգործնախարարի տեղակալ Էդուարդ Զուլոյանին, վերջինիս հետ քննարկելով հայ-ռուսական հարաբերությունների հետ կապված մի շարք հարցեր:

■ **Հայաստանը միացավ միջուկային անվտանգության կոնվենցիային:** Սեպտեմբերի 22-ին ՀՀ փոխվարչապետ Վիգեն Չիտեչյանը Վիեննայում ստորագրել է միջուկային անվտանգության կոնվենցիային Հայաստանի միացման վերաբերյալ փաստաթուղթը:

■ ***Հրանտ Հակոբյանը «փոքրինչ» սխալվել է:*** *Վերջերս ԳԽ նստաշրջաններից մեկում պատգամավոր Հրանտ Հակոբյանը հայտնել է, որ այս տարվա մայիս ամսին Վանաձորում դեռեւս ոչ մի բնակարան չէր սեփականաշնորհվել: Ինչպես տեղեկացանք Վանաձորի քաղխորհրդից, Վանաձորում բնակարանների սեփականաշնորհումն սկսվել է այս տարվա մարտ ամսից: Մայիս ամսին քաղաքում արդեն սեփականաշնորհվել էր 417 բնակարան, այդ մասին ժամանակին հայտնվել է Վիճակագրականին: Իսկ առ այսօր Վանաձորում արդեն սեփականաշնորհվել է 1000-ից ավելի բնակարան: Հարց է ծագում, թե հատկապես ո՞ր պետության Վիճակագրականից է օգտվում պարոն Հրանտ Հակոբյանը եւ ինչու է ընտրել պատգամավորներին զարմացնելու հատկապես այդ ձեւը:* Մ. Մ.

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան Դ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետութեան 47
Ֆաքս 562941, AT&T (7-8852) 151065
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՅԱՄԼԵՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ / 529221
Տնօրէն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / 562863
A STYLE համակարգչային ծառայութիւն / 581841
[illegible]
Apple Macintosh համակարգչային շարուածք «Ազգ» թերթի
Azg armenian daily
LIBERAL DEMOCRATIC NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ՇՐՋԱՆ ԱՊԶ

ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կովկաս. Հայերը հրաբխի վրա

Ամբողջ Անդրկովկասում հայ բնակչության գաղթերը վերսկսվեցին Սումգայիթի 1988 թ. հայտնի դեպքերից հետո: Մոտավոր հաշվարկների համաձայն Անդրկովկասում ապրում են մոտ 5 միլիոն հայ, որոնք բնակվում են բոլոր 3 նոր ինքնիշխան պետություններում, որոնցից առավել մեծ հետաքրքրություն է ներկայացնում Վրաստանի հայկական սփյուռքը:

Վրաստանում էթնոքաղաքական իրավիճակը ծայրաստիճան սրված է: Վրաստանը հայերի բնակության ավանդական վայրերից է: Բավական է ասել, որ մինչեւ 1917 թվականը Վրաստանի մայրաքաղաք Թբիլիսիում բնակչության հիմնական մասը կազմում էին հայերը: Այստեղ կենտրոնացված էր հայ ժողովրդի ֆինանսական ու մտավոր ներուժի զգալի մասը: Սակայն առաջարկվող հոդվածում կխոսվի հիմնականում ԽՍՀՄ-ի տրոհումից հետո Վրաստանում հայերի վիճակի մասին: Վրաստանում հայերը բնակվում են գրեթե բոլոր շրջաններում եւ ինքնավար կազմավորումներում՝ Հարավային Օսիայում, Աբխազիայում, Աջարիայում, Ջավախքում, Թբիլիսիում, Մառնեուլում, Փոթիում եւ բազմաթիվ այլ վայրերում: Հայերի բնակության վայրերի լոկ պարզ թվարկումը վկայում է այն մասին, որ ամբողջ բնակչությունն այս կամ այն չափով ներքաշված է Վրաստանի «թեժ կետերի» անցուդարձերի մեջ, կամ էլ մնացած դեպքերում ապրում է ասես հրաբխի վրա, որն ամեն պահի կարող է ժայթքել: Այսպիսին է մեր ժողովրդի ճակատագիրը: Իր ազգային կազմով Վրաստանը շատ խայտաբղետ երկիր է: Հանրապետության ընդհանուր բնակչության մեջ հայերը 1990 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ կազմում էին 8 տոկոս (դրանից հետո պաշտոնական վիճակագրական տվյալներ չկան), այսինքն այդ երկրում ապրում էր մոտավորապես 430 հազար հայ: Վրաստանի տարբեր շրջաններում հայ բնակչության վիճակը շատ տարբեր է, այսինքն Աբխազիայում հայերն ապրում են բավականաչափ այլ պայմաններում, քան Թբիլիսիում: Ահա թե ինչու մենք քննության կառնենք յուրաքանչյուր առանձին դեպք:

Աբխազիայի հայերը վրաց-աբխազական հակամարտության առաջին իսկ օրերից կամա-ակամա ներքաշվեցին ռազմական գործողությունների մեջ: Աբխազահայերին վիճակվեց տեսնել կողոպուտ, կամայականություն, հանցախմբերի սանձարձակություն: Աբխազիայի հայկական բազմաթիվ գյուղեր ամայացան, որոնց բնակիչները մեկնեցին հիմնականում Ռուսաստան: Վրաց-աբխազական հակամարտության վճռական բեկման գրեթե նախօրեին կազմվեց «Կռունկ» կազմակերպությունը, որը կոչված է հայերին պաշտպանել ոտնձգություններից: Այդ կազմակերպության ղեկավարներն ուղղակիորեն հայտարարեցին Աբխազիայի ղեկավարության հանդեպ իրենց քաղաքական համակրանքի մասին: Դա, իհարկե, չէր կարող դուր գալ Վրաստանի ղեկավարությանը: Վերջինս շատ ճարպկորեն այդ հանգամանքն օգտագործեց Թբիլիսիում եւ այլ վայրերում հայ բնակչության շուրջը լարվածությունը սրելու համար: Ու թեեւ Աբխազիայից եկած գաղթականները հիմնականում վրացիներ են, եւ հոկտեմբերի 1-ից կանխատեսվում է նրանց «պարտադիր» վերադարձ նախկին բնակության վայրեր, այս հանգամանքը ամենայն հավանականությամբ կծանրացնի աբխազահայերի վիճակը: Սրանում մեծ դեր խաղաց ակնհայտորեն քաղաքական նպատակներով «սարքված» վավերագրական ժապավեններից մեկը, որը Թբիլիսիում ցուցադրվեց մասնավոր կաբելային հեռուստատեսության ալիքներից մեկով: Այդ ֆիլմի դրվագները պատմում էին վրացիների հանդեպ աբխազահայերի «գազանությունների» մասին: Իշխանության պաշտոնական մարմինները չարձագանքեցին դրա ցուցադրմանը: Դրա հետեւանքով այս տարվա գարնանը հակահայկական «հոգեբանությունը» տրամաբանորեն ավարտվեց Պետրոս Ադամյանի անվան հայկական թատրոնում պայթյունի կազմակերպմամբ: Ըստ երեւույթին Վրաստանի իշխանությունները դիտավորյալ «խլանալով», որոշել էին Թբիլիսի քաղաքից հայ բնակչության արտահոսքի հաշվին ինչ-որ չափով լուծել գաղթականների բնակարանային հարցը: Միաժամանակ պետք է Վրաստանի ղեկավարությանը պատշաճը հատուցել, որ չի մոռացել ինտերնացիոնալիզմի լավ սկզբունքները եւ պետական լրատվամիջոցներով պահում է հայալեզու «Վրաստան» թերթը ադրբեջանական «Գյուրջիստան» թերթի հետ մեկտեղ: Հայկական թատրոնում տեղի ունեցած պայթյունից հետո Վրաստանի ղեկավարության դրսեւորած բուռն «զայրույթը», սակայն, բացասական դեր խաղաց: Թբիլիսիից մեկնող հայերի հիմնական զանգվածը հաստատվում է Ռուսաստանում, հիմնականում Հյուսիսային Կովկասի քաղաքներում: Աբխազիա-Թբիլիսի տարածքային շղթան կենսականորեն կարեւոր է մեր հանրապետության համար: Չէ որ հենց այդտեղով է անցնում մեր «կյանքի ճանապարհը», որը կապում է Ռուսաստանի հետ: Շրջափակման օղակում շնչահեղձ լինող Հայաստանի համար այդ գոտու հայ բնակչության վիճակը կարեւորագույն ռազմավարական նշանակություն ունի: Դա հասկանում են նաեւ Վրաստանում, ուստի հաճախ «հայկական գործոնն» օգտագործում են որպես ճնշման քաղաքական գործոն:

Հարավային Օսիայում օսվրացական հակամարտությունից առաջ ապրում էր մոտ 1000 հայ, այսօր շատ քչերն են մնացել: Արտահոսքն ուղղված էր հիմնականում դեպի Հյուսիսային Օսիա: Այնպես որ այդ ուղղությամբ մենք զրկվեցինք գուցեեւ աննշան այն աջակցությունից, որ ունեինք ի դեմս հայ բնակչության: Իսկ այդ տարածքներով անցնում է Հյուսիսային Օսիայից Հայաստան հասնող գազատարը: Հասկանալի է, թե դա ինչպիսի նշանակություն ունի մեր հանրապետության համար:

Մեզ համար շատ մեծ կարեւորություն ունի նաեւ Ջավախքի հայ բնակչության տարածքային տեղաբաշխումը: Անմիջականորեն Թուրքիային սահմանակից Ջավախքը իր ոչ այնքան հարուստ ճանապարհներով այնուամենայնիվ կարող է բարենպաստ միջանցք ապահովել Բաթումի նավահանգստից Հայաստան բեռների տեղափոխման համար: Եւ եթե գազատարի պայթեցումների «խաղը» վաղուց անձայն կարգավորվում է Վրաստանի ղեկավարության կողմից՝ մեր հանրապետության վրա ճնշում գործադրելու նպատակով, ապա Ջավախքում իրավիճակը պարբերաբար պայթյունավտանգ է դառնում «վարչաքաղաքական» բնույթի որոշակի քայլերի հետեւանքով: Ջավախքում իրավիճակի վերջին «պայթյունը» տեղի ունեցավ Վրաստանի ղեկավար Էդուարդ Շեւարդնաձեի 1994 թ. հուլիսի 31-ի թիվ 237 հրամանագրի հետեւանքով, որով նա Վրաստանի իշխանությունների լիազոր ներկայացուցիչ նշանակեց Սամցխե-Ջավախքի տարածաշրջանում, որի մեջ, բացի հայաբնակ Ախալցխայի, Ախալքալաքի եւ Բոգդանովկայի շրջաններից, մտցվեցին Վրաստանի Ադիգենի, Ասպինձայի եւ Բորժոմի շրջանները: Դրանով իսկ նախադրյալներ են ստեղծվում Ջավախքի բնակչության ազգային կազմի արհեստական փոփոխման համար: Ջավախքի ժողովրդական շարժումը բողոքում է այդ հրամանագրի դեմ:

Բերված բոլոր փաստերը վկայում են, որ Վրաստանում հայկական սփյուռքը «դատարկվում է» եւ որեւէ բարենպաստ հանգամանք չկա այդ երեւույթը կասեցնելու համար: Գաղթերը հիմնականում բացատրվում են անկայուն իրադրությամբ եւ իշխանությունների հետ փոխհարաբերությունների կանոնակարգմանը նպաստող իրավական դաշտի բացակայությամբ:

Կասկածից վեր է, որ Կովկասում հայերի տարաբնակության բուն աշխարհագրությունը կարող է քաղաքական հուժկու գործոն ծառայել:

ՌՈԶԱ ԳԱՐԻԲՅԱՆ
Պատմագիտության թեկնածու

ԹԲԻԼԻՍԻ

Վրաստանի խորհրդարանի արտակարգ նիստը հետաձգվեց

ԹԲԻԼԻՍԻ, 28 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՌԻԱ-ՆՈՎՈՍՏԻ, ԽԱՌ-ՊՐԵՍ: Այսօր հազարից ավել մարդ էր հավաքվել Վրաստանի խորհրդարանի շենքի մոտ՝ խոչընդոտելու պետության ղեկավար Էդուարդ Շեւարդնաձեի պաշտոնաթողությունը: Նրանք պահանջում էին նաեւ պատգամավորական լիազորություններից զրկել Գերագույն խորհուրդ բարձրացած մաֆիական ու կաշառված տարրերին: Ստեղծված պայմաններում հանրապետության բարձրագույն օրենսդիր մարմինն ստիպված եղավ մեկ օրով հետաձգել իր նիստը, որտեղ քննարկվելու էր Էդուարդ Շեւարդնաձեին անվստահություն հայտնելու հարցը: Ինչպես հայտարարեց պատգամավոր Թենգիզ Կիտովանին, «[illegible]» եւ «Թբիլիսելի» ընկերությունների անցկացրած ձեռնարկումը ներկայացնում է, որը կարող է հանգեցնել քաղաքացիական պատերազմի:

Խորհրդարանային ընդդիմության կազմակերպած խորհրդակցությունում կուսակցությունների խմբակցությունների ներկայացուցիչ Վախթանգ Խմալաձեն նիստի հետաձգումն անվանեց «օրենքի խախտում»: Խորհրդարանային մեծամասնությունը նույնպես նիստ անցկացրեց: «Խորհրդարանային մեծամասնությունը մտադիր է բոլոր ջանքերը գործադրել Շեւարդնաձեի պաշտոնաթողությունը թույլ չտալու համար», ասաց խորհրդարանի նախագահ Վախթանգ Գոգուաձեն: Մեծամասնության ղեկավար հինգժամյա նիստի ավարտից հետո Էդուարդ Շեւարդնաձեն լրագրողներին ասաց. «Մենք հանգեցինք այն հետեւության, որ վաղվա նստաշրջանում պետք է ամեն ինչում պարզություն մտցնենք: Իմ հրաժարականը տալը կամ չտալը կապված է հենց խորհրդարանի վաղվա նիստից, ինչպիսին կլինեն ընդդիմության նկրտումները, ինչ ծրագիր կառաջարկեն ընդդիմադիրները եւ իմ հրաժարականը պահանջողները: Եթե նրանք առաջարկեն մեր առաջարկածից ավելի լավ բան, ապա իմ հրաժարականը դժվարություն չի հարուցի: Այսուհետեւ, իմ հրաժարականը կախված է անձամբ ինձնից, իմ դեմ առաջ քաշվող փաստարկներից եւ վաղվա նիստի ընթացքից»:

ՀԱՄԱՌՈՏ

Իլ-114-ը կթռչի Անգլիայում

ՏԱՇՔԵՆԴ, 29 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՓԱՍՏ: Տաշքենդի Չկալովի անվան ավիագործարանում հավաքվող Իլ-114 մակնիշի ինքնաթիռներն այսուհետեւ թռիչքներ կկատարեն Անգլիայի ներքին օդուղիներում: Այդ նպատակով բրիտանական կառավարությունը պատվեր է ներկայացրել հիշյալ գործարանին: Անգլիացիներին գրավել է ինքնաթիռի բարձր խնայողությունը, թռիչքային գերազանց տվյալներն ու համապատասխանությունը միջազգային բնապահպանական ստանդարտներին:

Համաշխարհային տնտեսության աճ է սպասվում

ՄԱԴՐԻԴ, 29 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՓԱՍՏ: Համաշխարհային տնտեսությունը դուրս է գալիս ճգնաժամից եւ նրան նոր խթան է սպասում: Նման եզրակացություն է պարունակում Միջազգային արժութային հիմնադրամի՝ այսօր Մադրիդում հրապարակված տեղեկանքը: Այստեղ հաջորդ շաբաթ կայանալու է հիմնադրամի ամենամյա ասամբլեան, Համաշխարհային բանկի հետ համատեղ:

ՀԱՄԱՌՈՏ

Կիեւ. Ճշտումներ քաղաքական ուղեգծում

ԿԻԵՎ, 29 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՓԱՍՏ: Ուկրաինան ճշտումներ է կատարում իր արտաքին քաղաքական ուղեգծում՝ Ռուսաստանի եւ ԱՊՀ անդամ երկրների հետ համագործակցությունը խորացնելու ուղղությամբ: Այս մասին ՄԱԿ-ի ընդհանուր ժողովի 49-րդ նստաշրջանում ունեցած ելույթում հայտարարեց Ուկրաինայի արտգործնախարար Գենադի Ուդովենկոն: Միաժամանակ նա լրիվ անհիմն համարեց խոսակցություններն այն մասին, թե Կիեւում իշխանության փոփոխությունը կարող է բերել երկրի ինքնիշխանության կորուստ: «Կիեւն այսուհետ էլ շարունակելու է անկախ պետության կառուցումը եւ վերադարձը ԽՍՀՄ շրջանում եղած իրավիճակին անհնար է», հայտարարեց Ուդովենկոն:

Սոչի. Անվտանգ վերադարձ

ՍՈՉԻ, 29 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՓԱՍՏ: Սեպտեմբերի 28-ին Սոչիում Աբխազիայից փախստականների եւ տեղահանվածների վերադարձման հարցերով զբաղվող քառակողմ հանձնաժողովն ընդունեց վերադարձող փախստականների անվտանգության ապահովման մասին փաստաթուղթ: Դրանով նախատեսվում է, որ հիշյալ անձանց անվտանգությունն ապահովում է Աբխազիան, որն անհրաժեշտության դեպքում կարող է համագործակցել այլ երկրների հետ:

Ս. Պետերբուրգ. Միջազգային սեմինար

ՍԱՆԿՏ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՓԱՍՏ: Սեպտեմբերի 23-ին Սանկտ Պետերբուրգում բացվեց «Արեւելք-Արեւմուտք. ներդրումներ, արդիականացում, ռուսական բարձր տեխնոլոգիաներ» միջազգային սեմինարը, որին մասնակցում է 100-ից ավելի պատվիրակ: Սեմինարը նախաձեռնել են ՄԱԿ-ի արդյունաբերական զարգացման գծով ՅՈՒՆԻԴՈ կազմակերպությունը եւ ՌԴ կառավարությունը: Արեւմտյան ինվեստորների ուշադրությանն է ներկայացվելու Ռուսաստանի արդյունաբերության մեջ կատարվելիք ինվեստիցիաների 103 նախագիծ:

ԲԱՔՈՒ

Ադրբեջանին օգնություն առաքելիս ՄԱԿ-ի պարենային ծրագիրը ծախսել է մոտ 20 մլն. դոլլար

Ադրբեջանցի զինվորները թաքնվում են Իրանում

28 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԲԱՔՈՒ. ԽԱԲԱՐ ՍԵՐՎԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ, ԱԻՏ: Այս տարվա 9 ամիսներին ՄԱԿ-ի համաշխարհային պարենային ծրագրի գծով օգնող երկրները գնել են 9,5 մլն. դոլլարի պարենամթերք, մինչդեռ մարդասիրական օգնության առաքման տրանսպորտային ծախսերը կազմել են 1021143 դոլլար: Ինչպես հայտնեցին Ադրբեջանում ՄԱԿ-ի ներկայացուցչությունում, հանրապետությանը մեծապես օգնում են 8 երկրներ, այդ թվում հիշյալ ժամանակամիջոցում Իտալիայի կառավարության մարդասիրական օգնությունը կազմել է 3,3, ԱՄՆ-ինը 2,8, Շվեդիայինը 1,28, Ֆինլանդիայինը 1,2 մլն. դոլլար: 1994 թ. 9 ամսում համաշխարհային պարենային ծրագրի գծով Ադրբեջան է առաքվել 8000000 տոննա պարենային օգնություն: Մինչեւ տարեվերջ ՄԱԿ-ի համաշխարհային պարենային ծրագրի գծով Ադրբեջան կառաքվի եւս 70.000 տոննա պարեն: Այդ նպատակով հատկացվել է 7 մլն. դոլլար:

Մյուս կողմից, հենվելով իրանական Իռնա լրատվական ծառայության հաղորդումների վրա, Ռոյթեր գործակալությունը սեպտեմբերի 27-ին տեղեկացնում է, որ ղարաբաղյան հակամարտության ընթացքում վիրավորված ադրբեջանցի 12 զինվորներ թաքնվում են իրանյան հիվանդանոցներում: Տեղեկությունը նշում է, որ վիրավորների այդ խումբը իրանական սահմանամերձ Աստարա քաղաքն էր տեղափոխվել սեպտեմբերի 26-ին: Զինվորներից մի քանիսը, որոնց վիճակի բարդությունը պահանջում էր առավել լուրջ ուշադրություն, փոխադրվել են հեռավոր Ռաշտ քաղաքը:

ԱՂԵՏ

Խորտակված «Էստոնիա» լաստանավի 963 հոգուց կենդանի են մնացել 95-ը

Սկիզբը էջ 1

Էստոնիայում սեպտեմբերի 28-ը հայտարարվեց սգո օր: Տների վրա կախված են սեւ ժապավեններով ազգային դրոշներ, ռադիոյով եւ հեռուստատեսությամբ հնչում է սգո երաժշտություն: Հանրապետության բնակիչներն այդպես են հարգում նավաբեկության զոհերի հիշատակը: Ֆինլանդիայի ոստիկանության կազմած ուղեւորների ոչ պաշտոնական ցանկի համաձայն, նրանցից 552-ը Շվեդիայի, 163-ը Էստոնիայի, 29-ը Լատվիայի քաղաքացիներ են: Լաստանավում կային նաեւ սակավաթիվ այլազգիներ: Առայժմ տվյալներ չկան անձնակազմի անդամների ազգության վերաբերյալ:

«Էստոնիա» լաստանավի անձնակազմի փրկված անդամներից մեկի՝ Գեորգիս Միլյաստեի հայտարարության համաձայն, Տալլինի նավահանգստից մեկնելու պահին լրիվ փակված չի եղել նավամբարի փեղկերից մեկը, որտեղով նավ են մտցվում ավտոմեքենաներ: Միլյաստեի վարկածի համաձայն, նավն սկսել է թեքվել, երբ նավամբարի փեղկերի ճեղքից այնտեղ ջուր է հորդել: Ֆինն մասնագետները նույնպես հակված են, որ նավամբարի փեղկերը լավ փակված չեն եղել:

Աղետի պատճառը կարող էր լինել նաեւ նավամբարում բեռների, հիմնականում ավտոմեքենաների տեղաշարժը, որոնց մեջ կային 29 խոշոր բեռնատարներ: Մասնագետների մի մասը մերժում է այս վարկածը, պնդելով, թե աղետի պատճառը գլխավոր շարժիչի անսարքություններն են:

«Նոյյան տապան» գործակալության ստացած տեղեկությունների համաձայն, շարժիչի աշխատանքի կարճատեւ դադարի հետեւանքով նավը շրջվել է եւ արագորեն խորտակվել: Էստոնիայի իշխանությունները հրաժարվել են մեկնաբանել աղետի պատճառները, ինչպես նաեւ այն փաստը, որ նավում ուղեւորների ցանկից դուրս 100 հավելյալ ուղեւոր է եղել: Ավելին, Էստոնիայի իշխանությունները տեղեկություններ չեն տալիս անկախ լրագրողներին եւ չեն օգնում Լատվիայի ու Լիտվայի փրկարարական ծառայություններին: Փրկարարական աշխատանքների վերաբերյալ տվյալներն ստացվում են Շվեդիայից ու Ֆինլանդիայից: Լաստանավն ունի հերմետիկ փակվող խցեր, ուստի դրանցում դեռ կարող են ողջ մարդիկ լինել: Գերմանիայում կառուցված նավը նախատեսված էր 2000 ուղեւորի եւ 460 ավտոմեքենայի համար:

Լաստանավի աղետը վերջին 10 տարում խոշորագույնն է ոչ միայն Բալթիկ ծովում, այլեւ ամբողջ աշխարհում: «Էստոնիայի» կործանումն այս դարում ծովային երրորդ խոշորագույն աղետն է: Ամենամեծ աղետը տեղի էր ունեցել 1967 թ. Խաղաղ օվկիանոսում հեղուկանավի հետ մարդատար լաստանավի բախման հետեւանքով: Այն ժամանակ պայթյունից զոհվել էր մոտ 3000 մարդ:

digitised by A.R.A.R.@

Ազատ ոճի հորինվածքների եւ ոչ միայն դրանց մասին

Ժողովրդական առածն ասում է՝ եթե ուզում ես խոսել տանձի մասին, սկսիր խնձորից

Բանասիրական գիտությունների դոկտոր Կարլեն Դանիելյանը «Պարգեւ Պարույր Սեւակի «Եղիցի լույսի» ողիսականի շուրջ» հոդվածում («Ազգ», 25 հունիս, 1994 թ.) գիտական բարեխղճությամբ հետեւելով առածի խրատին, նախ խոսք է բացել Հրանտ Մաթեւոսյանի «Անինձոր» ակնարկի ճակատագրի մասին, իսկ հետո վսեմագովոր [illegible] գործել Պարույր Սեւակի «Եղիցի լույսի» շուրջը: Հարգելի գիտնականը խոստով պահպանել է ժողովրդական խրատի նշած «նախ»-ի եւ «հետո»-ի հաջորդականությունը: Մինչդեռ կարեւորը խրատի ներքին իմաստն է: Այսինքն, ինչպիսի՞ն են այդ, «նախ»-ի՝ «Անինձորի» եւ «հետո»-ի՝ «Եղիցի լույսի» իրական, այլ ոչ թե հնարովի ճակատագրերը: Ահա այստեղ է, որ «փայլուն» ճնշություն են բռնում նրա բոլոր միտումնավոր ու երբակերպ հնարքները: Ո՞րն են դրանք:

«Սովետական գրականություն» ամսագրի 1961 թվականի ապրիլյան համարում տպագրվեց Հրանտ Մաթեւոսյանի «Անինձոր» ակնարկը: Ամսագրի խմբագիրն այդ օրերին արձակուրդում էր, եւ, օգտվելով նրա բացակայությունից, մի խումբ երիտասարդներ անմիջապես տպարան են ուղարկում գրական շրջաններին դեռեւս անծանոթ երիտասարդի ձեռագիրը: Տրամոցը հետո եղավ... (ընգծ. մերն է):

Ստորեւ մենք դեռ կանդրադառնանք այդ «տրամոցին»: Բայց մինչեւ այդ անհրաժեշտ է պարզել, թե ինչը Դանիելյանն ի՞նչ է «տրամոցել»: Ասելով «մի խումբ երիտասարդներ, օգտվելով խմբագրի (այսինքն Վաչգեն Մնացականյանի) բացակայությունից» եւ այլն, հոդվածագրի հեշին միտքն այն է, որ եթե խմբագիրը չբացակայեր, որոշ աշխատակիցներ այդ պատմվածքը ուղարկել էին տպարան: Ովքե՞ր են դրանք:

Հիմա, մտաբերելով այդ հարցը, ես ավելի եմ սարսափում, քան այն պահերին:

Քաղաքական ու քննական այդպիսի հողմածածկությունում արդյոք մեզ գործած կլինեի՞, եթե խոստովանեի, որ խոսք ստեղծ չեմ եղել «Անինձորի» տպագրությանը: Է՞հ, հերն էլ անիծած, թող պատասխան տան բանուն տպագրողները: Այդպիսի վարմունքը ոչ թե մեղք, այլ մասնություն կլիներ: Դավաճանությունն էլ հետո: Չէ՞ որ սխալը եթե մեկն է գործել, պարզապես սխալ է, իսկ եթե նույնը խմբակային բնույթի է, արդեն դիվերսիա է: Ես, իհարկե, այդպիսի ստորության՝ դիմել չէի կարող: Պետական անվտանգության ճեսած քարը տեղ կհասներ, եթե բարի մի անձնավորություն, ո-

ւնինձորը» եւ հավանության տվել կենտկոմի բյուրոյի որոշմանը: Ոչ այն ժամանակ, ոչ էլ ժամանակից այսօր չեմ հետաքրքրվել, թե ով է այդ մեղադրական վճռին ծանոթացրել գիտնականներին, «շատաճանաչողույն կուսյունով, անփերի հազցված» Ռոբերտ Խաչատրյա՞նը, թե փոքրի ներս ու դրսով մեկ ուրիշը: Սակայն, ինչպես այդ օրերին, այնպես էլ հիմա խոր ցավ է ինձ պատճառել գրչակից ընկերներիս ոչ թե լռությունը, այլ պատրանձնակություն, ինչպես գեսպետեցին կասեր, ետքից խոովելը: Չէ՞ որ այդ մեղադրանքներն ուղղված էին նաեւ այն ճշմարիտ երկերի դեմ, որոնց մտամաշտաբությունը վտանգված էր նրանց: Եւ ահա ընդամենը երկու ամիս հետո իմացա, որ այդ խոնարհ լռակյացների մեջ է եղել նաեւ երիտասարդ գիտնական Դանիելյանը: Էլ ինչո՞ւ չհարցնեմ,

ընտրվում, դառնում է անմարդկային: Այստեղ էլ անինձորյան մեղքեր տեսան: Ականջը կանչի մեռոյա ուրույ եւ որոշակի անձնավորությունների, որոնք ամբիոնից ժողովրդի հետ խոսելիս մարդ էին, իսկ պաշտոնն ստանալուց հետո սկսեցին խորհրդի նստել իրենց գրասենյակի հետ, իսկ ոմանք էլ արոտից զրկվելուց հետո խոստովանում են, թե երեկ խաբված են եղել, հիմա նորից մարդ են դարձել եւ խնդրում են հավատալ իրենց մեղքերի խոստովանությանը:

Ընթերցողը, հուսով եմ, պետք է նկատած լինի, որ մենք բնավ նպատակ չենք ունեցել վիճարկել հոդվածի հեղինակի այս կամ այն վկայությունը, որովհետեւ հորինողն էլ է ինքը, դրա դեմ կռվողն ու հաղթողն էլ է ինքը, պարտվողն էլ: Ինչպես ասում են նման դեպքերում, երրորդ ուժի միջամտությունն ավելորդ

Դավթյան, Զ. Խալափյան, Լ. Դուրյան, Կ. Տոնոյան...), որ, Ստեփան Զորյանի բնորոշմամբ, «լավ աչ ունեն»: Եւ այդ աստվածատուր աչքը չպակասեցնելով նրանց, տեսավ կյանքի եւ գեղեցիկը, եւ այլանդակը:

Անինձորյան ողբասականի մեջ եղել է մի ուրույն պատճառ՝ ծալ-ծալ ցավոտություն, որ զրկել է որոշ դեկավար «վերնականների» ազնիվ ու անկողմնակալ հայացք ունենալ իրենց վստահած իրականության ու նրա մարդկանց նկատմամբ: Նրանք ոչ աչ ունեցան (ցավոտությունը մեստակեա անուն է), ոչ էլ եղան ձեռոնմ, որ ավելի մոտ ու պայծառ տեսնեին ասածը: Ուրեմն չէր կարելի կասեցնել «Անինձորի», ոչ էլ նրա հեղինակի հետ, որն իրոք բարձ շունչ էր գրականություն բերել:

Չգիտեմ ինչու ինձ թվում է, թե այսօրվանից հետո ընթերցողը մի պահ

ակնարկը չէր տպագրվի: Դիցուք թե այդպես կլիներ, եւ մի պահ ընդունենք այդ անհեթեթությունը: Սակայն ավելի քան երեք տասնամյակ հետո նույնիսկ չենք կարող հավատալ այն մտքին էլ, թե իբր հանդերձ խմբագրության «մի խումբ երիտասարդներ» պապաղիր համբերությամբ սպասել են խմբագրի բացակայությանը, որպեսզի գաղտագողի ուղարկեն տպարան, ի՞նչը, սովորական ակնա՞րկը: Ոչ: Ահա թե ինչը... «Սովետական Միության դեմ գործած դավերուխան, կրկնակի հանցագործությունը, հակասովետական երկը, մարքսիզմ-լենինիզմի գաղափարախոսությանը հասցված ծանր հարվածը, կուլակային տրամադրությունների վերածնունդը»...

Ահա այն ոչ լրիվ մեղադրանքները, որ 1961 թ. հունիսին Հայաստանի կոմկուսի կենտկոմի բյուրոյի ընդլայնված նիստում ներկայացվել է մեզ՝ երկու խմբագիրներիս, ինձ եւ Մկրտիչ Սարգսյանին: Այդպիսի «գնահատականների» կողքին երբեմնի «ժողովրդի թշնամիներ» հորջորջումը կարող է հոմերական թվալ: Անել թե Սարգսյանն ու ես անմեղներ նստած մեղադրյալի ոչ թե պատվով (բյուրոյի անդամներից պատվով էին), այլ սովորական աթոռների, անհամեստություն կլիներ: Այդ պահերին երկուսով, իհարկե, լռելյայն, աղոթ հույս էինք միայն փայփայում: Նիստից հետո տուն գնալ, այլ ոչ թե մեզ տանեն... ուրիշ ուղղությամբ: Այսօր արդեն զվարճալի մի հոգեվիճակի մասին արժե խոսակցել... Մենք ըշվել եւ ակնածալից հետախուզում էր մեզ: Ես նրան չէի ճանաչում: Մկրտիչի ականջին շշնջացի. ո՞վ է այդ.

– Բաղդասարյանցն է, պետական անվտանգության կոմիտեի նախագահը:

Ես այլեւս ուրիշ ինձանից չունեի: Միայն կարողացա շշնջալ Սարգսյանին.

– Դուրս տեր լավ իմացիր, որ տուն գալիս չմոլորվենք:

– Հենց դրա համար է:

Նայում եմ, բայց պատասխանն էր: Ուրեմն մոլորվել էինք դրան եւ պատրանքի առանձնում:

Հենց այդ պահին Բաղդասարյանցը դիմեց ինձ.

– Ասում են, որ օգտվելով ձեր բացակայությունից, խմբագրության

րին նույնպես չէի ճանաչում, չիրադարձեր Ստեփան Ալաջաջյանի դիմումը կենտկոմի բյուրոյի առաջին քարտուղար Յակով Զարոբյանին. «Խնդրում եմ ինձ նաեւ իմ հարցը, որովհետեւ ես որպես ամսագրի արձակի բաժնի վարիչ, առաջինն եմ կարդացել ու հավանել «Անինձորը» եւ ներկայացրել գլխավոր խմբագրին»:

Մի պահ անորոշ լռություն տիրեց: Ապա ռադիոյի եւ հեռուստատեսության կոմիտեի նախագահ Այվազյանը բացականչեց. «Ալաջաջյանը հայրենադարձ գրող է, գյուղական կյանքից ու կոլտնտեսական իրականությունից ոչինչ չի հասկանում»: Տվյալ դեպքում կարեւորը Ալաջաջյանի հասկանալ-չհասկանալը չէր, այլ այն, որ տրաքեց «դավաճանության» վարկածի փուչիկը կես ճանապարհին: Անհրաժեշտ նաեւ, որ չէի կարող ասել «ակնարկը չեմ կարդացել», որովհետեւ նախագահի սեղանին էր դրված ամսագրի ապրիլյան համարի ազդանշանը, որի վրա կար իմ ստորագրությունը: Եւ հանկարծ այսօր, ավելի քան երեք տասնամյակ հետո այդ տրաքած փուչիկը նորից է պայթում, այս անգամ արդեն Կարլեն Դանիելյանի հոդվածում:

Դժբախտաբար նույն գրագետությունը երկու անգամ տրաքելու հատկություն ունի, եթե ժամանակին չի պատասխանվում: Հիմա էլ երկնելու հերթը ինն է. ե՞րբ, ինչի՞ց եւ ինչպես է առաջացել Բաղդասարյանցի եւ Դանիելյանի դատողությունների նույնությունը: Երեւի ժամանակը ճշմարիտ պատասխան կտա նաեւ այդ հարցին:

Բայց շարունակենք:

«Անինձորի» մասին կենտկոմի բյուրոյի որոշումը վաղուց է հայտնի հանրությանը ընթերցողներին: Գաղտնիք չէ նաեւ, որ այն պարտադիր կարգով ընթերցվել ու քննարկվել է բոլոր ստեղծագործական միություններում, գիտական հիմնարկություններում եւ գյուղական շրջաններում: Դա անինձորական յուրահատուկ տանտորյակ էր, որի հաջորդ անցկացման համար հատուկ նվիրյալներ էին հավաքագրվել:

Հասկանալի պատճառով ես ներկա չեմ եղել գրականության ինստիտուտի կոլեկտիվի այն հավաքույթին, որտեղ դատապարտել են «Ան-

ճանի՞ լռելն արժե այն լռությունը, որ 30 տարի հետո է պահել փորձանքից եւ տրաքել, երբ վաղուց չկա ինքը՝ տրաքացնողը:

Ավելի քան համոզված եմ, որ վաղը հաշիվ են պահանջելու նաեւ լռությամբ միշտ սպասողների եւ իրենց գործարարների այդ անտեսանելի զինակիցներից: Ես Դանիելյանի խղճին եմ թողնում իբրեւ թե Ռոբերտ Խաչատրյանի ելույթից բերված տողերի ճշտությունը: Բայց ահա տանջահար հնարանքի հետեւանք եմ համարում գրողների միության ժողովում Խաչատրյանի՝ իր ինքնիշխանում «Անինձորի» մասին ասածի կրկնությունը, քանի որ այդ ժողովում հանդես է եկել ոչ թե Խաչատրյանը, այլ կենտկոմի երկրորդ քարտուղար (տես «Գրական թերթ», 1961 թ., հուլիս 21):

«Ամբողջ ակնարկը, ասված է զեկուցման մեջ, ներթափանցված է չարությամբ կոլտնտեսային կարգերի նկատմամբ, ուղղված է գյուղատնտեսության սոցիալիստական զարգացման պարտիայի քաղաքականության դեմ: Այդպիսի պասկվիլ ամսագրի էջերում կարող էր երեւան գալ խմբագրական կոլեգիայի անպատասխանատվության եւ ամսագրի խմբագիր ընկ. Վ. Մնացականյանի քաղաքական կարճատեսության պատճառով»: Այս եւ ուրիշ փաստեր... եւ այլն:

Հարեւանցի վկայեմ, որ դատապարտված այդ ուրիշ փաստերից մեկը հանդիսացել նույն ապրիլյան համարում տպագրված Սերգեյ Սարինյանի ծանրակշիռ հոդվածն է հայ ազգային-ազատագրական շարժումների եւ Րաֆֆու ժառանգության գնահատման մասին, որտեղ առաջարկի ճշմարտության են ենթարկված Արամայիս Կարապետյանի «տեսական» հակակշռոն մոլորությունները: Բյուրոյականներին դա էլ է վրդովել, որովհետեւ «Լենինյան մտքերը բանավեճի առարկա դարձնելու կարգին փորձ»:

Նրանց հայացքից չէր վրիպել նաեւ Պարույր Սեւակի «Ցավն է հանձինս» բանաստեղծությունը եւ Մարգո Մինասյանի գրախոսականը Բագրատ Ուլուբաբյանի «Հայրենի հող» վեպի մասին, որի հերոսներից մեկը երբ շարքային էր մարդ էր, իսկ երբ ժողովրդին սիրաշահելով, բռնայլ խոստումներ տալով, կոլտնտեսության նախագահ է

է:

Որպեսզի մեր դժգոհությունները առավել համոզիչ լինեն, հարկ է հակիրճ մեջբերում կատարել Հայաստանի գրողների հինգերորդ համագումարում մեր ունեցած ելույթից (1966 թ. նոյեմբեր):

«Չորս տարի առաջ «Անինձոր» ակնարկի երիտասարդ հեղինակը համարվեց «ոնն» Մաթեւոսյան: Ասել էին, թե իդեալականացնելով հին գյուղը, հռահրելով, գովերգելով մասնավոր սեփականատիրական ձգտումները, Մաթեւոսյանն, ըստ էության, կանգնում է տնտեսության սոցիալիստական ձեւի վտարանման ուղու վրա: Ավելին: Ամբողջ ակնարկը ներթափանցված է չարությամբ դեպի ռեւոլյուցիոն այն մեծ վերափոխումները, որ կոմունիստական իմաստուն քաղաքականության շնորհիվ տեղի են ունեցել գյուղում եւ նրա մարդկանց հոգեբանության մեջ վերջին տասնամյակում»: Այնուհետ հետո մենք սպիտված եղանք կրկնել Ժան-Ժակ Ռուսոյի հուշակավոր արտահայտությունը.

Ո՜, Տեր իմ, մի քիչ էլ ինձ զգուշություն տուր աշխարհում հարգված ապրելու համար:

Չեմ թաքցնում: Հինգ տարի առաջ (1961-ին) ինձ ու իմ գրչակից ընկերներին պատճառած խոր ցավը դեռ չէր մեղմվել, ուստի դիմելով համագումարի դահլիճին, ասացի. «Հարգելի ընկերներ, սովորաբար համագումարի նախագահության ձախ թեւում նստում են կուսակցության ու կառավարության ղեկավարները, իսկ աջ թեւում գրողները: Այժմ նայեցեք, շատերը նրանցից, որ Մաթեւոսյանին «ոնն» հռչակեցին, այլեւս չկան, անհետացել են, իսկ Հրանտ Մաթեւոսյանը հանգիստ նստած է նախագահության աջ թեւում: Այդպես է պատժում տաղանդը նաեւ այն տողերին, որ խայտառակելով արդար ժողովրդական պատիվը, վերեւից են նայել ժողովրդին, այլ ոչ թե մնացել են ընդմիշտ ներքեւում նրան ազնվորեն ծառայելու համար»:

Կարծում եմ, որ «Ազգի» ընթերցողները ճշմարիտ պատկերացում կկազմեցին Հրանտ Մաթեւոսյանի ակնարկի ճակատագրի մասին եւ այն մասին, որ նա «ոնն» չի հենց առաջին քայլերից, այլ մեկն էր այն տաղանդավոր երիտասարդներից (Վ. Պետրոսյան, Հովհ. Մելքոնյան, Ռ.

ոգիտի տառապանքի հայտնի: Իսկ այդքան «հզմական» ակնաններ կային «Անինձորում», որը տարիների հեռվից ոչ միայն ռոմանտիկական, այլեւ հոմերական է թվում:

Բանն այն է, որ իսկական տաղանդից սովորաբար վախենում են ոչ այնքան նրա համար, որ նա նոր բան է տեսել հին երկնքի տակ, այլ որ այդ հինը նորովի է նկատել ու պատկերել: Տաղանդի աչքի վաղեմ տեսնելիքն է նաեւ սարսափի մանում նրանց:

Իսկ այժմ առածի «հետո»-ի, «Եղիցի լույսի» մասին: Հենց սկզբից ասեմ, որ այն ամենը, ինչ Դանիելյանը արտաբերել է «Եղիցի լույսի» հրատարակման ու արգելման մասին, որեւէ կապ չունի Պարույր Սեւակի ժողովածուի դառն ու ցավալի իրական ողիսականի հետ: Դա, ըստ էության, այդ ողիսականի անգիտակցական շարունակն է, համեմված շարժառիթային դատողություններով, առանց նրան անհարկի շոյանքով եւ կրկին չեղյալ մեղքերի տակը չմնացնելով Ռոբերտ Խաչատրյանի դուռը:

Մեր համոզմամբ, Խաչատրյանը որեւէ պաշտպանության կարիք չունի: Նաեւ, կարծում եմ, վաղուց ժամանակն է, որ նա հանդես գա իր տեսածով ու ապրածով, իր ճշմարտությամբ, թեկուզեւ ոչ ամեն խոստովանություն է լինելու իր օգտին: Նա իմ ճանաչած այն կենսագրականներից է, որ չի կարող կեղծել ոչ ուրիշին, ոչ իրեն: Իսկ «Եղիցի լույսի» իրական պատմությունն այսպիսին է...

Ժողովածուն ներկայացվել է հրատարակչություն, գրախոսվել եւ հավանության արժանացել, ուղարկվել գրողների միություն, մամուլի պետական կոմիտե, կուսակցության կենտկոմ եւ ընդունված համաձայնեցմամբ հանձնվել Մոսկվա... Կարգն այսպիսին էր: Այդ բոլոր լայն ու նեղ օղակներում հավանության արժանանալու դեպքում էր միայն գիրքը հանձնվում տպագրության: Այսպիսի ճանապարհ է անցել նաեւ Պարույր Սեւակի «Եղիցին» եւ տպագրվել առանց որեւէ արգելքի: Արգելանքը եղել է այն ժամանակ, երբ ժողովածուի տպաքանակը դեռ է վաճառքի հանվեր: Ինչո՞ւ, ի՞նչ էր պատահել: Պատահել էր անհնարինը: Ինչ-որ մարդիկ «Եղիցին» ազ-

digitised by A.R.A.R.@

...(ձեռ)ագիրը բացել, տողացի թարգմանել էին ռուսերեն և հաղորդական ստոր մեկնություններով ու ծանոթագրություններով ուղարկել Մոսկվա, ԽՄԿԿ կենտկոմի համապատասխան բաժին, որտեղից էլ հատուկ գրությամբ արգելվել էր գրքի տպագրական փանառը, միաժամանակ ԽՍՀՄ գրողների միության քարտուղարությանը կարգադրվել էր քննել ստացված ահազանգերի ճշմարիտ կամ սխալ լինելը: Այդ ծանր, վտանգավոր ուսումնասիրությունը Մոսկվայում վստահվել էր հայ գրականության գծով ավագ խորհրդական Գիվորգ Մանասյանին, որն էլ առանց վախի ու խղճի հետ նկատառման գործարի, հերքել էր ամբաստանության բոլոր վկայությունները: Դրանից հետո էր միայն թույլատրվել «Եղիցի լույսի» ինչ-որ չափով «գաղափարաբանված» տպագրական փանառը: Այդ բեռնարափմանը մասնակցել են Պարույր Սևակը, Հայկարամ Ոսկանյանը և Խիկար Բարսեղյանը:

Այսպիսին է «Եղիցի լույսի» անցած ճանապարհը: Դրա ողիսականը հետո է սկսվել, քանի մինչ այդ էլ Սևակի որոշ բանաստեղծությունների դեմ արդեն նշանավոր կրակ էին բացել արտոնագրված ահազանգողները: Կարեն Դանիելյանն, իհարկե, անգիտակցաբար աղավաղել է պատմությունը, մոռացության մատնելով Հայաստանում գործող գրաքննիչների, Գլավլիտի ու ՊԱԿ-ի միջև եղած հանցավոր դաշինքը: Դեռևս 1971 թ. մայիսի վերջերին մենք էլ այն համոզման էինք, թե «Եղիցին» արգելվել է Հայաստանում, կենտկոմի կարգադրությամբ: Ահա թե ինչու, կենտկոմի քարտուղարության և գրողների միության վարչության անդամների միացյալ նիստում, մենք ստիպված էինք գատտվով դիմել առաջին քարտուղար Անտոն Քոչինյանին և հայտարարել. «Արգելել բանաստեղծի գիրքը, նշանակում է սպանել նրան»: Այդ ծանր ու անտանելի վիճակը քարտուղարն անցավ չարավ, բայց չկորցնելով դիմել վարչարարական որևէ սպառնալիքի, այլ խնդրեց իր օգնական Վլադիմիր Դալլաքյանին բերել «դեղին պատյանը»: Բերվեց, բայց դրա պարունակությունը մնաց անհայտ: «Առայժմ կարիք չկա համագումարից առաջ ընդլել ձեր ուշադրությունը: Համագումարից հետո ամեն ինչ կհրապարակենք»: Պարույր Սևակի եղերական մահվանից ահա արդեն ավելի քան երկու տասնամյակ հետո էլ այն գտնվում է մոռացության կայանքում:

Միայն ավելներ անց համար առիթ եղավ հարցնել քարտուղարի օգնականին, թե ինչ գրություններ կային խորհրդավոր թղթապանակում: «Սևակի «Եղիցի լույսի» բանաստեղծությունների տողացի թարգմանություններ և դրանց գրաքննչական մեկնաբանություններ, մի ամբողջ լիովին հերքող մի գրախոսական: Կենտկոմի «Եղիցի լույսի» վերաբերյալ երկու գրություն և մի շարք գրաքննագրեր տասնյակ գրողների և հասկաղների Սևակի մասին»: Ես փորձեցի իմանալ հեղինակների անունները, բայց նա հրաժարվեց ավելին հայտնել: Մեր պատմածի համախոհության որոշ շարունակներ կան Խիկար Բարսեղյանի հուշագրություններում: Ասեմ նաև, որ կենտկոմում գումարված ճակատագրական նիստում Սևակը նույնպես կրկնեց, որ «իրեն Սիփիր ափսորողը» ավելի վերևն է: Չէ՞ որ ախոռ ձգվող բոլոր ճանապարհները անցնում են Մոսկվայով:

Մի վկայություն ևս:

Պարույր Սևակը որոշել էր համագումարում ելույթ չունենալ: «Ու՞մ ինչ կարող եմ ասել, երբ արդեն 10 տարի է, ինչ ոչ մի նոր գիրք չեմ հրատարակել: «Մարդը ափի մեջը» գրվել է «Նորից ինձ հետ»-ի տարիներին, «Անլռելիից» առաջ: Դա նոր լույս տեսած իմ գիրքն է»:

Պոեզիայի մասին զեկուցումը հանձնարարված էր ինձ: Հետևաբար ես ոչինչ անդրադառնալի նաև «Եղիցի լույսի» պատմությանը: Միայն Սևակի թույլտվությամբ: Այդ իրավունքը ես ստացա:

«Ինչպես ձեզ հայտնի է, ասված է իմ զեկուցման մեջ, Պարույր Սևակը գրել է «Եռաձայն պատարագ» խորագրով մի պոեմ: «Զգույշ,- ահազանգել է մեզ հայտնի զգոնը,- Դա եռագույն դրոշ է նշանակում»: Հրաչյա Քոչարի «Կարոս» վիպակի հովիվն իր ոչխարները ներկել է երեք գույնով: Դրան էլ են նացիոնալիստական իմաստ տվել: Մարտիրոս Սարյանին դեռևս են անվանել, որովհետև երեք գույն է օգտագործում: Երբ «Երեք տանկիստներ» ռուսական հայտնի երգի հեղինակը հայ լիներ, երևի նրան էլ մեղադրեին հայրենական տրամադրության մեջ (այդ տարիներին հայրենիքը ազգայնականության հոմանիշ էր համարվում): Վերջապես իր բանաստեղծություններից մեկում Սևակն ասում է. «Լսանցավոր է ամեն ինչից հեռու մնալ և անվերջ լսել նույն խոսքն ու երգը, այն էլ մեծ ողջի փոփոխել ակնանցում»: Եվ տեսեք, թե ինչպես են վերծանել այդ պատկերը: Ողջը՝ ամբողջական երկիրն է, Հայաստանը՝ ակնանցը, իսկ միջը՝ հայ ժողովուրդը: Ժամանակին նման մի դեմագոգիկ մեկնություն էին տվել նաև Եղիշե Չարենցի հետևյալ տողերին. «Այդ մենք ենք, երևի, այն ողջը [illegible], որ Հիտլերի [illegible] մեջ մենք [illegible] ծակով [illegible]»:

Ասեմ նորը ծակո՞վ,- սարսափել են,- դա ակնարկ է սովետական իշխանության մասին:

Ինչպես տեսնում ենք, ողջի՛ արևելքի այդ խորհուրդ կենդանու բախտը չի բերում հայ պոեզիայում, եթե սադրանքային դեմագոգ է մտել նրա ականջը...

Գրողների համագումարը չի կարող անտարբեր մնալ նման երևույթների նկատմամբ, որովհետև չպատասխանված կեղծիքը հաճախ է ճշմարտության ուժ ստանում, կարողանում ազգին մարդկանց անունը, կեղծիք, որ երեկ բանվել էր եզան սակ հարթ ուղիղ հանցանքում, **իսկ այսօր փորձում է եզ որոնել հարթի սակ և ծուռ հայելի՛ ողջի ակնանցում** (ընդգծված տողերը Սևակինն են-Վ. Մ.):

Երկու կարևոր բացատրություն. համագումարում իմ ունեցած զեկուցումը նախապես կարդացել էր Ռոբերտ Խաչատրյանը: Կարգն այդպիսին էր: Գաղափարական գծով քարտուղարը պետք է ծանոթանար և սար իր համաձայնությունը: Նա հասկանում անհրաժեշտ էր համարել վերը մեջբերված պարբերությունը, «թող իմանան ճշմարտությունը»:

Հուսով եմ, որ «Եղիցի լույսի» ողիսականի լրիվ պատկերը շուտով կամբողջանա տպագրվող նոր փաստաթղթերով, որոնց տեղն արդեն հայտնի է: Դրանով վերջ կտրվեն բոլոր հուշագրական կեղծիքներին ու հորինվածքներին, ամեն մարդ կգիտակցի իր կատարած լավի ու վատի չափը և հանգիստ կտրվի Պարույր Սևակի անմահությունը, թեև այդ պարզերը նա չի բերում, որովհետև դեռ շատ անհլղմներ ունի և «մինչ գիժ է» նրան անմահության մեջ:

Մեզ մնում է միայն մի քանի խոսք ասել Դանիելյանի բերած երկու գույնի մասին: Սպիտակը՝ Խիկար Բարսեղյանի, սևը՝ Ռոբերտ Խաչատրյանի համար: Այդպիսի բնորոշման մեջ որևէ մեկին մեղադրել չի կարելի: Ինչ աչքը տեսնում, այն էլ թղթին է հանձնում, պայմանով՝ երբ տեսողը դալտոնիկ հիվանդությամբ չի տառապում:

Դանիելյանի հոդվածից երևում է, որ նա խանձարհաբար հավաստում է Բարսեղյանի վկայությունների ճշմարտությունը: Դա, ինչ խոսք, ամբողջովին առավել է ուսուցչի հանդեպ: Երբ տպավորությունը անխախտ է, ապա ինչո՞ւ բացառել «սահման առանձնացնում» այն գնահատականների միջև, որ կան Բարսեղյանի ու Դանիելյանի՝ Ռոբերտ Խաչատրյանի մասին ունեցած պատկերացումներում:

Խ. Բարսեղյանի «Պարույր Սևակի «Եղիցի լույսի» ողիսականը և ոչ միայն» հուշագրությունում կարդում ենք. «Ռոբերտ Խաչատրյանն ասաց.

«Հարկավոր է արագացնել Լևոն Շանթի ժողովածուի հրատարակությունը: Հետաձգվեց նաև Պարույր Սևակի բանաստեղծությունների ժողովածուի («Եղիցի լույսի» Վ. Մ.) հրատարակության ընթացքով», խնդրեց օգնել Ռազմիկ Դավոյանին տպագրվելիք կենել «Ողբ և հարության պատարագ» գրքի համար: Հիշում եմ, «Պրավդա» թերթի սեփական թղթակից Գուրգեն Առաքելյանն ինձ ասաց. «Գիտե՞ք, ձեր հրատարակած «Եղիցի լույսի» մասին բացասական նյութ են ուղարկել «Պրավդային»: Հեղինակը գրող է»:

«Հունվարի 5-ին գնացի կենտկոմ: Միջանցքում պատահաբար հանդիպեցի կենտկոմի գաղափարական գծով քարտուղար Ռ. Խաչատրյանին: Պատմեցի եղելությունը:

– Մի հուզվիր, ես նոր եմ եկել արտասահմանից: Այսօր կզբաղվեմ, կխորհրդակցեմ Անտոնի հետ, և ամեն ինչ կկարգավորվի: Պարույրն այն գրողը չէ, որ նրա գիրքը հեշտությամբ արգելվի»:

«Գրքի տպագրական թույլտվության հարցը բարդանում է, ասաց նա, դրանով շատ «վերևներում» են զբաղվում: Այնտեղ արդեն իրենց ձեռքի տակ ունեն նույնիսկ տողացի թարգմանությունը, համապատասխան զեկուցագրեր և էլի ինչ-որ նյութեր»:

Ա. Քոչինյան. «Առայժմ հարկավոր է սպասել (կամ գործը «Եղիցի լույսի» տպագրական փանառի հանձնելու մասին է-Վ. Մ.): Ձեր հրատարակությունների մասին, գիտե՞ք, Լ. Բրեժնևին, Ա. Կոսիգինին, Ա. Պելշեին և մյուս ղեկավարներին ուղղված ինչ-որ նամակներ են գնացել: Սպասեք տեսնենք: Կենտկոմին հայտնել են, որ դեկտեմբերի 30-ին Մոսկվայից այդ նյութերը ուղարկել են մեզ... Գիրքը կանգնեցվել է Մոսկվայի կարգադրությամբ: Պարույր Սևակի «Եղիցի լույսը» նա է կանգնեցրել» (ԽՄԿԿ կենտկոմի կոնսուլտանտ Յակովլևը՝ հայ ժողովրդի կատաղի թշնամիներից մեկը-Վ. Մ.):

Այս ամենին կուզենայի ավելացնել մի «մանրուք» ևս: 1967 թ. Պարույր Սևակն իր դոկտորականի պաշտպանության առթիվ ճաշկերույթին հրավիրել էր նաև Ռոբերտ Խաչատրյանին և նրա տիկնոջը՝ Ալիսա Հայրապետյանին: Արտաքուստ սեղանի շուրջը բոլորել էր ավելի քան երկու հարյուր մտավորական: Կարեն Դանիելյանը չէր հրավիրվել, նաև ինձ հայտնի պատճառով:

Իսկ ահա, «օգտվելով նրա բացակայությունից», կենտկոմի նորընտիր քարտուղարը ելույթ է ունենում, իհարկե իմ, որպես սեղանապետի թույլտվությամբ: Դժբախտաբար չեմ հիշում, թե ինչ գույնի կոստյումով էր:

– Հարգելի ընկերներ, ասաց նա, ես հաճախ եմ մտածել այն մասին, թե որքանով է ճշմարիտ «դիսերտացիա պաշտպանել» արտահայտությունը: Ումից է պաշտպանվել Սևակը: Ոչ մեկից: Նա պաշտպանել է ոչ թե իրեն, այլ գիտության պատիվը, այն էլ այնպիսի փայլունությամբ, որ երևի հատուկ է եղել միայն վերածննդի մտածողներին: Իմ ասածը չափազանցություն չէ: Ես պարզապես ցանկացա հաստատել, որ Սևակի [illegible] նույնպես ուրիշ ցրեն է:

Ինձ թվում է, որ հարգարժան ընդդիմախոսները սակայն ուշադրություն են դարձել Սևակի էնցիկլոպեդիկ մտածողության, նրա ճյուղավորված էրուդիցիայի վրա: «Սայաթ Նովա» աշխատության մեջ նա դարձյալ մեծ բանաստեղծ է, ապա գիտնական, պատմաբան, լեզվաբան և կրոնի հրապարակախոս: Ինչպես ասում են, ասածս սխալ ինչ-որ բան ավելացնող է, իսկ դա միշտ չէ, որովհետև բարձրյալի տված շնորհն է ավելացրել...

Օրինակներն անթիվ են, եզրակացությունը մեկ, այն էլ որոշակի:

Կարեն Դանիելյանը պարտավոր էր կամ հերքել Խիկար Բարսեղյանի դրական վկայությունները Խաչատրյանի վարքագծի մասին, «Եղիցի լույսի», խոսք, ողիսականի կապակցությամբ, կամ՝ թեկուզև արտ գալով ողջի համաձայնել նրա կարծիքին:

Այդ երկու «կամ»-ից նա խուսափել է, դիմելով չարամիտ հորինվածքի: Եթե միայն այդքանով բավարարվեր նրա մեղքը, կարելի էր ներել: Սակայն նա կատարել է անհերքելին... Ոչ մի կոնկրետ խոսք չի ասել այն գրաքննիչների, գաղափարական ոստիկանների մասին (Հայկունի, Ոսկերչյան, Կարապետյան, Ասրյան...), որոնք ավելի քան 60 տարի, ինչպես մկրատավիրման, այնպես էլ հանրապետական ՊԱԿ-երին պարբերաբար զինել են մատնություններով, որոնք էլ անթիվ գրողների մահվան, տառապանքների ու անարդարի պատճառ են դարձել:

Դանիելյանի «Ուշագրությունում» ամենազարմանալին այն է, որ նա բանից լռությամբ է մատնել 37 թվականի նորովի ու վերջին բռնկումը 1960-70-ին, որի բոցերի մեջ մոխրացան շատ արժեքներ, վերևը ասացան Գուրգեն Մահարին, Հրաչյա Քոչարը, Սերո Խանզադյանը, Հովհ. Շիրազը, Սիլվա Կապուտիկյանը, Մարո Մարգարյանը... և ավելի ծանր վիրավորված Պարույր Սևակը՝ իր «Եղիցի» ճանապարհին:

«Եղիցի լույսին» ցավ ու տառապանք պատճառողը եղել են գրաքննիչները, ՊԱԿ-ը և ԽՄԿԿ կենտրոնական կոմիտեն: Սա է ճշմարտությունը:

Մեր կարծիքով, բոլորովին զուր են հանրապետության կոմկուսի կենտկոմի, հրատարակչության, գլավլիտի նախկին աշխատակիցներն ու բարեկամները [illegible] «Եղիցի լույսի» ներքո կամ նրա հետագա մասնակցությունում: Երևի մեր բոլորի միակ մեղքն այն է, որ արիություն չենք ունեցել բելի պաշտոնի և այն հավաքի ճակատին, որ խոսել է մեզ: Չէ, մենք մոռացել ենք մեր հանճարի տեղը... Մենք չենք կարողացել դիմել այդ հայրին: Իսկ դիմողներ եղել են: Բայց արել ենք այն, ինչ վեր չէր մեր կյանքից, երբ պատմությունը ոչնչացներ բոլոր սխալվողներին: Վառոդ գրաքննիչների մասին չէ, ապա աշխարհում կմնային միայն խաբեբաները:

Միտայները ոչ թե եղել են, այլ գործել ենք: Դրանց համար Ավետարանը խոստովանության իրավունք է տվել, որից պետք է օգտվի միայն անկեղծ հավատքը:

Վերջում կուզենայի տեսնել երանի նրանց, ովքեր ուշ են ծնվել ու չեն մասնակցել ոչ մի դավադրության, դեմ չեն ասել ոչ մի բառի, չեն սպասել տեսնում լեռ բարձրացողի ոտքերի տակից գլորվող քարերը հավաքելու և տուն-տուն «սովետական լեռ մագլցող» համարվելու համար: Բայց ոչ նրանց նման, ով հեշտին թվով կամ անկիրթ կենսագրություն է ստեղծում, կամ սանդղակում է փոխելով, մոռացանուշի իր անցած ճանապարհը: Ասվածն է ոչ միայն կարդացողի, այլև հասկացողի համար:

Ամեն:

ՎԱԶԳ. ՄՆԱՑԱԿԱՆՅԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Վ. Կուզնեցովը Անկարայում Ռուսաստանի նոր դեսպան

Անկարայում ՌԴ արտակարգ և լիազոր դեսպանի պաշտոնը այս տարվա սկզբներին Ալբերտ Չեռնիշովի հեռանալուց հետո 8 ամիս թափուր էր մնում: Եվ ահա ս.թ. հոկտեմբերին այդ պաշտոնը կզբաղեցնի ՌԴ արտգործնախարարության ՄՊԴ վարչության պետ Վադիմ Եգորի Կուզնեցովը: Ստորեւ ներկայացնում ենք պրն Կուզնեցովի «Ջյուրրիեթի» մոսկովյան թղթակցին տված հարցազրույցը: Այն տպագրվել է թերթի սեպտեմբերի 18-ի համարում:

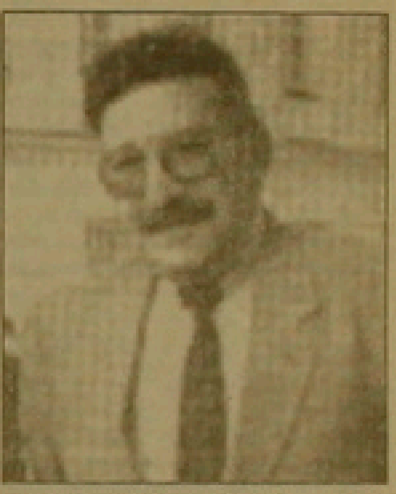

Այն հարցին, թե Անկարայում առաջին հերթին որ հարցերն են իր ուշադրության կենտրոնում լինելու, պրն Կուզնեցովը պատասխանեց. «Ռուսաստանի համար Թուրքիան հարավում նույն կարեւորությունն ունի, ինչ Գերմանիան՝ Արեւմուտքում»: Ապա նա շարունակեց. «Մենք ուզում ենք, որ ԽՍՀՄ-ի օրոք ստորագրված սովորական զենքերի սահմանափակման պայմանագիրը վերանայվի: Կուզենք, որ Անկարան ընդուներ մեր այս տեսակետը, քանի որ այն անմիջականորեն առնչվում է Ռուսաստանի ազգային անվտանգության հետ: Պայմանագիրն ստորագրվել էր ԽՍՀՄ-ի օրոք ու համապատասխանում էր այն ժամանակվա պահանջներին: Իրար դեմ կանգնած էին ՆԱՏՕ-ն եւ Վարշավյան ուխտը: Անդրկովկասում ռազմական ներկայության անհրաժեշտությունը պայմանավորված է ոչ թե առճակատման մեջ գտնվող բլոկների առկայությամբ, ինչպես նախկինում, այլ տարածաշրջանում Ռուսաստանի անվտանգության պահպանման նկատառումով: Թուրքիայում առաջին հերթին աշխատելու եմ այս ուղղությամբ: Հուսով ենք, որ Անկարան ըմբռնումով կմոտենա այս խնդրին: Ես համոզված եմ, որ Ղարաբաղի հարցում Ռուսաստանի մոտեցումը իրատեսական է եւ իրավացի: Կփորձեմ դա հասկացնել Անկարային: Բայց մեր խնդիրը բոլորովին էլ հարեւան երկրների տեսակետների ընդհանրացումը չէ, այլ այնպիսի մթնոլորտի ստեղծումը, որ կողմերը պատրաստ լինեն փոխադարձ զիջումների: Թուրքիան նույնպես այս ուղղությունը պետք է որդեգրի: Տարածաշրջանում Ռուսաստանի ազդեցության թեման շատ վեճերի պատճառ դարձավ: Մի մոռացեք, որ դեռ երեկ այս տարածքը մտնում էր ԽՍՀՄ-ի մեջ: Մենք այնտեղ խաղաղարար ուժեր կուղարկենք միայն այն դեպքում, եթե հակամարտող կողմերը համատեղ հրավեր ներկայացնեն: Երբ խոսենք հարցի էության մասին, մենք նույնպես Թուրքիայի այն տեսակետին ենք, որ հայերի կողմից նվաճված ադրբեջանական հողերը պետք է ետ վերադարձվեն»:

ՄՈՒՐԱՏ ԲՈԶՈՒՅԱՆ

ՑԱՎԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

Հրայր Հովհաննեսի Չանչյանը խորը կսկիծով հայտնում է իր անմոռանալի մոր՝ Քնարիկ Հովհաննեսի Հակոբյանի (Չանչյանի) մահը: Թաղումը սեպտեմբերի 30-ին ժամը 13-ին, Տպագրիչների թիվ 11 շենքից:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մշակույթ

Զ որեշարքի՝ ուղիղ մեկ տարի անց այն օրից, երբ Հայաստանի Հանրապետությանը նվիրած իր հավաքածուի մասնակի ցուցադրմամբ Չարենցի անվան գրականության և արվեստի թանգարանում, հավաքվել է մոտ 40 տարիների ընթացքում գնման և նվիրատվության միջոցով, հիմնականում Պաղեստինում, Անգլիայում, Իտալիայում, Ամերիկայում։ Ցուցանմուշներն այժմ ուսումնասիրվում են հայաստանցի գիտնականների ու նյութական արժեքավորում չեն ստացել դեռևս։ Ինքը ևս՝ իր համար անգին գնահատելով հավաքածուն, նշեց, որ վերջին գնահատականը կարելի է տալ միայն վերջնական ցուցակագրման հրապա-

Երևանի նորընծա պատվավոր քաղաքացին վերադարձավ Նյու Յորք

-ժի թանգարանի սրահներում բացվեց Միջին Արևելք թանգարանը, Նյու Յորք վերադարձավ ամերիկահայ նկարիչ Մարկոս Գրիգորյանը։ Մեկնումից մի քանի օր առաջ Երևանի քաղաքապետարանում հանդիսավոր արարողակարգով նրան շնորհվեց Երևանի պատվավոր քաղաքացու կոչում։

Մարկոս և Սաբինա Գրիգորյանների հավաքածուն բաղկացած է մի քանի հազար նմուշից, իր տեսակի մեջ միակն է աշխարհում, ընդգրկում է Բրոնզե դարից մինչև 19–20-րդ դարերի հայկական, պարսկական, ռուսական, արևմտաեվրոպական մշակույթի նմուշներ, ինչպես նաև նկարչի ստեղծագործությունները (գեղանկարներ և հողանկարներ, որի հիմնադիրներից է) և փաստավավերագրական, արխիվային նյութեր։ Այն հավաքվել է մոտ 40 տար-

կողմից, և վերջնական գիտական

ռակումից հետո։

«Ցավում եմ, որ հավաքածուն Հայաստանին նվիրելուց հետո պետականության կայացած տեսնել կուզեի, բայց տեսա, որ գործն նոր-նոր սկսվում է։ Ամենակարևորը թանգարանի շենքի հարցն է, այստեղ ժամանակավոր է այն հանգրվանել, իսկ պայմանները թույլ են տալիս ցուցադրել նմուշների ոչ մասը միայն։ Նախորդ կառավարությունը հրաման էր ստորագրել Արտաշատում շենք տրամադրելու մասին, սակայն գործը գլուխ չեկավ։ Երևանի քաղաքապետը պրն. Խաչատրյանին հայտնեցի, որ շատ կփափագեի Փարաջանովի թանգարանի կողքի կիսավեր շինության հատկացումը թանգարանին և դրա ավարտը։ Լավ մշակութային համալիր կլինի... Նա սիրով ընդառաջեց, ես էլ հույսով լի եմ մեկնում»։

ՌՈՒԶԱՆ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ԿԱՊԵՐ

Աբդուլահ Զաւրի. «Հայաստանում կարող ենք բացել Իսլամական ազգ համալսարանի մասնաճյուղ»

«Երբ Հրաչյա Աճառյանի համալսարանը հնարավորություն ստեղծի, առա պատրաստ ենք բացել Իրանի Իսլամական ազատ համալսարանի մասնաճյուղ և ապահովել համապատասխան գիտական կադրերով», երեկ այս հայտարարությամբ հանդես եկավ Իսլամական ազատ համալսարանի ռեկտոր, պրոֆեսոր Աբդուլահ Զաւրին, որը Երևանում էր գտնվում Աճառյանի համալսարանի հրավերով և անցած մի քանի օրերի ընթացքում հանդիպումներ էր ունեցել ՀՀ փոխնախագահի, կրթության հանձնաժողովի նախագահի, պետական համալսարանի ռեկտորի հետ։ Արդեն նախապատրաստվել է երկու համաձայնագրի նախագիծ Իսլամական ազատ համալսարանի և Երևանի պետական համալսարանի միջև համագործակցության մասին։ Իրանի Իսլամական ազատ համալսարանը համարվում է աշխարհի ոչ կառավարական ամենամեծ համալսարանը, որը հիմնադրվել է 13 տարի առաջ, իսլամական հեղափոխությունից հետո, ունի մոտ 400 հազար ուսանող, 120 մասնաճյուղ Իրանի 115 քաղաքներում, Լիբանանում և Արաբական Միացյալ էմիրություններում։

Պրոֆեսոր Զաւրին ավարտել է Թեհրանի պետական համալսարանը, այնուհետև Մեծ Բրիտանիայի ՎԳՈՒԹԻ համալսարանը, դոկտորական թեզը պաշտպանել է կառավարման և տեխնոլոգիաների գծով, ունի վարդես դասախոսի կոչում։ Պարոն Զաւրին, որը նաև հայտնի քաղաքական գործիչ է և նախորդ նախագահական ընտրությունների թեկնածուներից մեկը, համոզված է, որ պարսկագիտության և հայագիտության բնագավառներում Հայաստանն ու Իրանը համագործակցության մեծ հնարավորություններ ունեն։ Նույն անելով, մոտ ապագայում Աճառյանի համալսարանի պարսկական բաժնին ցույց կտրվի անհրաժեշտ մասնագիտական օգնություն։

Հետագայում, պարոնեների մեջ հասցված ուսանողները Իրանում կանցկացնեն լեզվաբանական պրակտիկա, ասպիրանտուրայում սովորելու հնարավորություններ կտրվեն նրանց։ Աբդուլահ Զաւրին համոզված է, որ Հայաստանն ու Իրանը կարող են համագործակցել բժշկական ինժեներության, մեխանիկայի, սննդարդյունաբերության, ֆիզիկայի և քիմիայի բնագավառներում։ Պրոֆեսորը մասնակցել է նաև Հրաչյա Աճառյանին նվիրված գիտական համաժողովներին, այցելել է պարոնները բժնում դրոյց, ծանոթացել Հայաստանի տեսարժան վայրերին։

Հ.Ա.

ԵՐԵՎԱՆ

Հանրապետական բժշկագիտական գրադարանը դարձավ ԱՀԿ փաստագրական կենտրոն

ԵՐԵՎԱՆ, 28 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՓԱՍՏ. ՀՀ առողջապահության նախարարության հանրապետական գիտաբժշկական գրադարանը դարձավ Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության փաստաթղթերի կենտրոն գրադարան։ Այս մասին նախնական պայմանավորվածությունը ձեռք էր բերվել երկու ամիս առաջ, երբ Հայաստանում էր գտնվում առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության ներկայացուցչական խումբը։

Օրերս գրադարանի տնօրինությունն ստացավ ԱՀԿ-ի տեղեկանքն այն մասին, որ գրադարանը դարձել է փաստաթղթերի կենտրոն։ Այսպիսի կենտրոններ ունեն աշխարհի շուրջ 30 երկրներ, այդ թվում Ֆրանսիան, Բուլղարիան, Բելգիան, Ալբանիան, Բելառուսը և այլն։ ԱՀԿ-ի փաստաթղթերի կենտրոն դառնալը հնարավորություն կտա նոր և արժեքավոր գրականությամբ համալրել գրադարանը։

ՎԱՎԵՐԱԳՐԱԿԱՆ

Հայկական կինոն Լոնդոնի միջազգային փառատոնում

Սեպտեմբերի 26-ին Լոնդոնի կենտրոնի «Փլեյզը» կինոթատրոնում կայացավ հայկական վավերագրական կինոյի երեկո։ Այն մաս էր կազմում ամենամյա փառատոնի, որին մասնակցում էին նաև ԱՊՀ երկրների կարճամետրաժ կինոյի ռուրյունները։ Դատելով հանդիսատեսի վերաբերմունքից, կարելի է վստահորեն ասել, որ Մնացականյանին հաջողվել է գրանցել մեկ ճշմարտությունը այն հանձնելով հանդիսատեսի խղճին։

Չնայած միապաղաղ կյանքի

վարդեսներ։ Երեկոյի ծրագրում ներկայացված էին մեկական գործ Փարաջանովից, Մնացականյանից և Սահակյանցից, մնացած մասը նվիրված էր կինոբեմադրիչ Ռուբեն Գևորգյանցին։ Երեկոն բացեց կինոմեկնաբան Գրիգոր Համեյը։ Հաժառոտ ներկայացնելով հայ վավերագրական կինոյի դպրոցը, նա մասնավորապես շեշտեց հայ կինոգործիչների անգնահատելի աշխատանքը Հայաստանի այսօրվա ծանրագույն պայմաններում։ Առաջինը ցուցադրվեց Արա Մնացականյանի «Խոսք իմ որդուն» լիամետրաժ խոհափիլիսոփայական, փաստավավերագրական գործը։ Հանդիսատեսին մատուցվեց 1993–94 թթ. երևանյան ձմռան դաժանությունը։ Սևսպիտակ ժապավենի օգտագործման առավելագույնս ընդգծում է Հայաստանի ծանրագույն կյանքի դժվա-

ծանրագույն ճկարագրություններից դեռևս հիանալի գունավորում հաջող գործը մեծ վարպետ Փարաջանովի «Հակոբ Հովնաթան» լիրիկական էսսեն էր։ Անգլիաբնակ հանդիսատեսին ծանոթ է նրա «Նռան գույնը»։ Անմիջապես հետո Ռուբեն Գևորգյանցը փորձում է վերարտադրել մեծ վարպետի կյանքի մի դրվագ, ընտրում է Փարաջանովի կյանքի ամենաբարդ ժամանակահատվածը բանտից վերադարձ, հետագում, սոցիալական վտարանդիություն («Սերգեյ Փարաջանով, երեք երգանք»)։ Ռուբեն Գևորգյանցին նվիրված մասից հետո հանդիսատեսը ծանոթացավ գրող Ալեքսան Մնացականյանի արտասովոր կյանքին ու նորից վերհիշեց 1988-ի երկրաշարժը («Ռեքվիեմ»)։

Լոնդոնում ՀՀ դեսպանատան «Լրատու բյուլետենից»

ՀԱՄԱՌՈՏ

Կրթաթոշակ աշակերտներին

ԵՐԵՎԱՆ, 28 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՓԱՍՏ. Երևանի Սպենդիարյանի անվան երաժշտական դպրոցը և Ֆրանսահայ մշակույթի միությունը օրերս կնքեցին պայմանագիր, ըստ որի միությունը դպրոցի 27 աշակերտի նշանակեց կրթաթոշակ։ Սեպտեմբերի 27-ին Սպենդիարյանի անվան երաժշտական դպրոցում կայացավ առաջին կրթաթոշակի հանձնման հանդիսավոր արարողությունը։ Դպրոցի տնօրեն Սերգեյ Քեյելը երախտագիտության խոսք ասաց Ֆրանսահայ մշակույթի միությանը այդ բարի նախաձեռնության համար և հույս հայտնեց, որ այն կշարունակեն աշակերտներին առավել պատասխանատվությամբ սովորել։ Այնուհետև ելույթ ունեցավ Ֆրանսահայ մշակույթի միության Սարսելի մասնաճյուղի ներկայացուցիչ Սերժ Նորոյանը։ «Մեր նպատակն է ամենից առաջ օգնել Հայաստանի երիտասարդությանը։ Շնորհակալ ենք ծնողներից, որ այսպիսի շնորհալի զավակներ ունեք», ասեց նա։ Վերջում ելույթ ունեցան Սպենդիարյանի անվան երաժշտական դպրոցի սաների Ֆրանսահայ մշակույթի միության կրթաթոշակառուները։

Կինոգործիչներն անգործ են

ԵՐԵՎԱՆ, 28 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՓԱՍՏ. Հայաստանի կինեմատոգրաֆիստների միության տվյալներով, այսօր Հայաստանի կինոգործիչների 99 տոկոսը հարկադրական պարապուրդի մեջ է։ Ֆինանսական ծանր պայմանները ոչ միայն խոչընդոտում, այլև կազմալուծում են Հայֆիլմի աշխատանքները։ Ֆիլմերի պետական ֆինանսավորումը դադարեցված է և, ըստ վերջին տեղեկությունների, այսօր պետական ֆինանսավորում ստացած միակ ֆիլմը Սուրեն Բաբայանի «Բարաբան» է։ Մինչդեռ 70–80 ականներին Հայֆիլմը տարեկան նկարահանում էր մեկ տասնյակից ավելի ֆիլմեր։

Վախճանվեց կինոբեմադրիչ Լինդսեյ Անդերսոնը

Թատերական ներկայացումների ու ֆիլմերի բեմադրիչ, բրիտանական 60-ականների թեժի ու Լէրանի «զայրացած երիտասարդներից» մեկը՝ Լինդսեյ Անդերսոնը, 71 տարեկանում վախճանվել է Ֆրանսիայում։ Այդ մասին Լոնդոնում տեղեկացրել է նրա խոսնակը։ Լինդսեյի ֆիլմերից հայտնի են «Այդ մարզական կյանքը» (1963թ.), «Եթե» (1968թ.), «Օ՛, երջանիկ» (1972թ.), «Ուելսը օգոստոսին» (1987թ.)։

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի գրողների միությունը և մշակույթի հայկական ֆոնդը հոկտեմբերի 4-ին, ժամը 14-ին, գրողների տան մեծ դահլիճում հրավիրում են հանդիպման հեռուստալրագրող

ՑՎԵՏԱՆԱ ՊԱՍԿԱԼԵՎԱՅԻ

հետ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՖՈՆԴ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԵՔԵՅԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՊՈԶԻՏՈՐՆԵՐԻ ԵՎ ԵՐԱԺՇՏԱԳԵՏՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

սիրով Ձեզ հրավիրում են Արցախի հերոսամարտիկ

ԿԱՐՈ ՔԱՀՔԵՃՅԱՆԻ

հիշատակին նվիրված համերգին, որը տեղի կունենա 1994 թ. հոկտեմբերի 1-ին, ժամը 14:00-ին, Արամ Խաչատրյանի տուն-թանգարանի համերգասրահում։

Հասցեն Պուշկինի 3

(մուտքը Մարշալ Բաղրամյան պողոտայի կողմից)

digitised by A.R.A.R.@

ՍԵՂԱՆԻ ԹԵՆԻՍ

Հուշամրցաշարն ավարտվեց, առջեւում հանրապետության առաջնությունն է

Մայրաքաղաքի «Դինամո» մարզադահլիճում ավարտվեց Հարություն Հակոբյանին նվիրված ավանդական հուշամրցաշարը, որին մասնակցեցին 44 մարզիկներ եւ 24 մարզուհիներ Երեւանից, Գյումրիից եւ Էջմիածնից:

Տղամարդկանցից Վահրամ Մխիթարյանը եզրափակիչում հաղթեց Հարություն Սարգսյանին: Հաջորդ մրցանակային տեղերը զբաղեցրեցին Կարեն Խոստիկյանն ու Վարդան [illegible]յանը:

Կանանց մրցավեճում հաղթեց Մարիանա Սահակյանը, իսկ մրցանակակիրներ դարձան Մարինե Բիջոյանը, Ալլա Շախկուլյանն ու Աննա Հովհյանը:

Հաղթողներն ու մրցանակակիրները պարգեւատրվեցին մարզահագուստով եւ հուշանվերներով:

Ցավոք, բազմաթիվ երեւույթ էր մարզադահլիճում հանդիսատեսների եւ խաղավարների բացակայությունը: Դա բացատրվում է այն փաստով, որ հուշամրցաշարն անցկացվում էր աշխատանքային օրերին, ինչը համապատասխանեցված էր Իրանի Իսլամական Հանրապետության թիմի ժամանման ժամկետի հետ: Սակայն վերջինս, ինչպես նաեւ հուշամրցաշարին մասնակցելու ցանկություն հայտնած Լիբանանի թիմը այդպես էլ չժամանեցին, մեզ անհայտ պատճառով:

«Մ[illegible]յն մարզաշխարհի համար [illegible] դժվարին պայմաններում [illegible]ության կողմից չֆինանսավորվող Հայաստանի սեղանի թենիսի ֆեդերացիան հովանավորների օգնությամբ ապահովում է հանրապետության հավաքականի թիմերի մարզիկներին արտասահմանյան բարձրակարգ գույքով եւ հանդերձանքով:

Մեծահասակների ու պատանիների հավաքականները պարբերաբար մասնակցում են Եվրոպայի եւ աշխարհի առաջնություններին: Այսօր հանրապետության ուժեղագույն

մարզիկներից շատերը հանդես են գալիս Իտալիայի, Գերմանիայի, Ռումինիայի եւ Բուլղարիայի ակումբներում, որտեղ ունեն ապրելու եւ մարզվելու լավ պայմաններ:

Հոկտեմբեր ամսվա մարզական օրացույցը հարուստ է միջոցառումներով: Հոկտեմբերի 8-ին եւ 9-ին «Դինամո» մարզադահլիճում կկայանա վետերանների բաց մրցաշար, որին կմասնակցեն նաեւ Երեւանում հավատարմագրված դիվանագիտական ներկայացուցիչներ: Իսկ 20-23-ը նույն դահլիճում կանցկացվի հանրապետության անհատական առաջնությունը, որի արդյունքներով կազմված հավաքական թիմը կմասնակցի 1995 թվականի մայիսին Չինաստանի Տյանցզին քաղաքում կայանալիք աշխարհի առաջնությանը:

Մարզասերներին հիշեցնենք նաեւ «Սպարտակ» մարզադահլիճում պարբերաբար անցկացվող մրցավարական սեմինարների մասին, որոնց կարող են մասնակցել բոլոր ցանկացողները: Սեմինարներն ավարտած եւ որակավորման քննությունները հանձնած անձինք կստանան մրցավարի կոչում եւ կիրավունքավորվեն մասնակցելու հանրապետական եւ միջազգային մրցումների:

ԷԴՈՒԱՐԴ ՍԱՄՎԵԼՅԱՆ,
ՀՀ սեղանի թենիսի ֆեդերացիայի մրցավարական հանձնաժողովի նախագահ

ՇՎԵԴԻԱ

Բռնցքամարտիկները, որոնք ցանկանում են պրոֆեսիոնալ դառնալ, գաղթում են երկրից

Ամերիկյան Փաուլի քաղաքում (Փենսիլվանիա նահանգ) շվեդական բռնցքամարտի հայտնի 28-ամյա Ջորջ Սկոթը շուտով մարտի դուրս կգա աշխարհի չեմպիոնի կոչման համար (միջին քաշ) ամերիկացի Ջեյմս Թոնիի հետ: Շվեդը գերազանց մարզավիճակում է, սակայն նրան մի հարց հանգիստ չի տալիս. ինչպե՞ս դրոշի տակ հանդես գալ, ո՞ր երկիրն է վերջին հաշվով նա ներկայացնում: Բանն այն է, որ արդեն քառորդ դար է, ինչ Շվեդիայում պրոֆեսիոնալ բռնցքամարտը օրենքով արգելված է: Ավելին, Սկոթի երկրպագուները հայրենիքում կզրկվեն այդ մարտը հեռուստատեսությամբ դիտելու հնարավորությունից, քանի որ պրոֆեսիոնալ բռնցքամարտի մրցումների նույնիսկ լուսաբանումն ազգային հեռուստացանցով նույնպես արգելված է:

Շվեդիան մի երկիր է, որն աշխարհին է տվել [illegible] Ինգեմար Յոհանսոնին՝ սակայն միակ ծանրաքաշ բռնցքամարտիկին, որը համաշխարհային երկրորդ պատերազմից հետո ընկած ողջ ժամանակաշրջանում կարողացավ նվաճել պրոֆեսիոնալների չեմպիոնական տիտղոսը: Եւ այնուամենայնիվ, 1970 թ. շվեդական խորհրդարանը կառավարող լիբերալ կուսակցության նախաձեռնությամբ ընդունեց մի օրենք, որը երկրում արգելում է պրոֆի-բռնցքամարտի տարածումը, որը դասվեց «չափազանց կոպիտ, առողջությանը վնասակար» սպորտի ձեւերի շարքին: Սիրողական բռնցքամարտ՝ խնդրեմ, սակայն պրոֆեսիոնալը՝ երբեք... Այս հարցում Շվեդիան հետեւեց հարեւան Իսլանդիային, որտեղ վերաբերմունքը բռնցքամարտին էլ ավելի խիստ է, ի դեպ, ոչ միայն պրոֆեսիոնալի նկատմամբ: 50-ական թվականների կեսից կղզում չեն վաճառվում նույնիսկ բռնցքամարտի ձեռնոցներ: Իսկ 1982 թ. բռնցքամարտն արգելվեց նաեւ Նորվեգիայում:

Թոմի Յոհանսոնը՝ Շվեդիայի բռնցքամարտի սիրողական ֆեդերացիայի գլխավոր քարտուղարը՝ փորձում է բողոքել. «Դա սկզբունքի հարց է, համարում է նա: Մի հասարակությունում, որը իրեն կոչում է ժողովրդավարական, յուրաքանչյուր մարդ պետք է ազատ լինի անել այն, ինչ ցանկանում է: Այդ թվում նաեւ դրամ

վաստակել բռնցքամարտի ռինգում»:

Նրա խոսքով, որպեսզի շրջանցվի օրենքը, շվեդ բռնցքամարտիկները, որոնք ցանկանում են պրոֆեսիոնալ դառնալ, ստիպված են արտագաղթել երկրից: Մասնավորապես այդպես վարվեց Ջորջ Սկոթը, որը նախընտրեց ապրել եւ մարզվել Ֆլորիդայում իր երկու հայրենակիցների հետ համատեղ: Կան բռնցքամարտիկների եւս մի կարգավիճակ՝ նրանք չեն արտագաղթում, սակայն տեղափոխվում են Շվեդիայի հարավը, որտեղից մարզումների եւ մարտերի համար լաստանավով մեկնում են Դանիա կամ Անգլիա:

Յոհանսոնը հույս ունի, որ Շվեդիայում պրոֆի բռնցքամարտը վաղ թե ուշ կվերականգնվի իր իրավունքներում: Նրա հույսերը կապված են նրան, որ հաջորդ տարում բազմակողմանիությունը հավանաբար կդառնա եվրոպական միության անդամ եւ նրա վրա տարածվեն այն օրենքները, որոնց համաձայն Եվրոպայի քաղաքացիներն իրավունք ունեն զբաղվել ցանկացած գործունեությամբ, որոնք թույլատրված են Եվրամիության այլ անդամ պետություններում: Սակայն դա մի քիչ հեռավոր ապագայի հարց է: Իսկ մինչ այդ, հավաստում է գլխավոր քարտուղարը, նա պատրաստում է պահպանողական կուսակցության ղեկավարներից մեկի հետ բռնցքամարտի օգտին մի օրինագիծ: Նրա որդին մարզումների համար մեկնում է Դանիա եւ բավականին մխել է հայրական դրամապանակը...

ԴԱՇՏԱՅԻՆ ՄԱԿԱՆԱԽԱՂ

Մրցում են դաշտի մականորդները

Սեպտեմբերի 28-ին Հրազդան քաղաքում մեկնարկեց մականախաղի Հայաստանի պատանեկան առաջնությունը: Չեմպիոնի կոչման համար պայքարում են վեց թիմեր, որոնցից երեքը ներկայացնում են Հրազդանի մասնագիտացված մարզադպրոցի սաները:

Առաջին տուրում Գյումրի—«Հրազդան-1» թիմերի հանդիպման ժամանակ գրանցվեց ամենախոշոր հաշիվը. 11:0 հաշվով հաղթեցին հրազդանցիները: «Հրազդան-3»—«Հրազդան-2» թիմերի հանդիպումն ավարտվեց 3:0 հաշվով: Անսպասելի էր Երեւանի [illegible] ու մականախաղի մարզադպրոցի թիմի պարտությունը Արարատի մարզադպրոցի թիմից: Արարատցիները խաղը շահեցին 5:0 հաշվով: Հաջորդ հանդիպումները տեղի կունենան այսօր:

Դ. Գ.

ԱՌԱՋԱՐԿ

Քաղաքագետը ֆուտբոլի տեսաբան

ԱՄՆ-ի նախկին նախագահ Ջիմի Քարտերի ազգային անվտանգության հարցերով օգնական, ամերիկյան խոշորագույն քաղաքագետ եւ Արեւելյան Եվրոպայի մասնագետ Զբիգնեւ Բժեզինսկին «Նյու Յորք թայմզ» թերթի էջերում բացահայտվեց բոլորովին անսպասելի դերում:

Մանուկ հասակից ֆուտբոլասեր Բժեզինսկին ֆուտբոլի աշխարհի առաջնությունից մեկ շաբաթ անց հանդես եկավ 11 մետրանոց հարվածների դեմ: Նա գտնում է, որ չեմպիոնին որոշելու այդ ձեւը տրամաբանական չէ: «Երբ աշխարհի չեմպիոնի կոչման համար խաղը ավարտվում է ոչ-ոքի արդյունքով, գրում է Բժեզինսկին, անհրաժեշտ է նշանակել 10 րոպեանոց լրացուցիչ խաղ, որի ընթացքում թիմերը խաղան ոչ թե 11, այլ 9 հոգով: Դա կավելացնի գոլի հավանականությունը եւ երկու կողմերին կստիպի շեշտը դնել հարձակման վրա: Երբ լրացուցիչ ժամանակում գնդակ չխփվի, ապա խաղն ավելացվի եւս 10 րոպեով, սակայն արդեն յուրաքանչյուր թիմից առանց յոթ խաղացողների: Իսկ երբ երկրորդ տասը րոպեն անցնի անարդյունք, ապա կարելի է նշանակել երրորդը եւ թողնել էլ ավելի նվազ քանակությամբ ֆուտբոլիստներ: Եւ այդպես մինչեւ հաղթանակ:

ԱՍՏՂԵՐԻ ՈՒՂԻՆ

Հավերժական Լոթար Մաթեուսը

ԳՐԻԳՈՐ ԱՄԻՐՋԱՆՅԱՆ,
Վալանս, Ֆրանսիա

Գերմանական ֆուտբոլի ամենաճանաչված ներկայացուցիչներից մեկը՝ Լոթար Մաթեուսը պայմանագիր է կնքել մինչեւ 1997 թվականը խաղալ Մյունխենի «Բավարիայում» եւ մինչեւ 1996 թվականի Եվրոպայի առաջնության ավարտը Գերմանիայի հավաքականում: Մաթեուսը, ինչպես միշտ, շարունակում է կրել 10 համարի մարզաշապիկը, բայց հիմա նա խաղում է որպես «լիբերո» (ազատ պաշտպան), ինչպես «Բավարիայում», այնպես էլ հավաքականում: Ըստ Ֆրանց Բեկենբաուերի, Լոթար Մաթեուսի համար վերջին մրցաշրջանը լավագույնն էր իր ֆուտբոլային կյանքում: «Առանց Մաթեուսի մենք («Բավարիան») չէինք կարող չեմպիոն դառնալ», ասաց Բեկենբաուերը:

Մաթեուսը «Բավարիայի» հետ 3-ամյա պայմանագիրը արժեքին ստորագրեց 3 ամիս խորհելուց հետո: Նա մտադիր էր Գերմանիայից հեռանալ՝ ուրիշ երկրում խաղալու համար: 1992 թվականին Միլանի «Ինտեր» թիմը Մաթեուսին հեռացրել էր այն պատճառով, որ նրա ծունկը վիրահատության պետք է ենթարկվեր: Ըստ իտալացիների Մաթեուսը «վերջացած խաղացող էր»: Անվանի ֆուտբոլիստը վերադարձավ Մյունխենի «Բավարիա»: Բայց 1992 թվականի առաջնության վերջին խաղում «Բավարիան» չեմպիոնի կոչումը զիջեց «Վերդերին»: Գերմանական թերթերը Մաթեուսին քննադատության կրակի տակ առան: Նույնիսկ ծաղրական նյութեր տպագրվեցին նրա մասին: Խաղերից մեկում ստանահիրս Մաթեուսի նյարդերը տեղի տվեցին: Նա կոպտորեն հայհոյեց հոլանդացի մի զբոսաշրջիկի, որը մոտիկից հետեւում էր Մաթեուսին, ծաղրական խոսքեր ասում: Թերթերը սկսեցին հետաքրքրվել նաեւ Մաթեուսի անձնական կյանքով: Նրանք հատկապես ծանրացան այն հանգամանքի, երբ Մաթեուսը օրերից մի օր օդանավակայանում հետապնդել էր մի վոլեյբոլիստուհու: Լրատվության միջոցները չէին ուզում ձեռքից բաց թողնել այդ «որսը»: Այսպես, Մաթեուսի 2-րդ ամուսնության ժամանակ լրագրողները մոտիկից, շատ մոտիկից Մաթեուսին իր նոր տիկնոջ, Լոլիտայի հետ նկարահանելիս,

պատռեցին վերջինիս հագուստը: Լոթարը եւ Լոլիտան հազիվ ծերբազատվեցին լրագրողների հետապնդումից: Մաթեուսը որոշեց հաստատվել Շվեյցարիայի Նուշատել քաղաքում: Բայց շուտով Բեկենբաուերը եւ «Բավարիան» նրան Մյունխեն հրավիրեցին այն խոստումներով, որ «Բավարիան» ուզում է շահել եվրոպական գավաթը: Այս տարի «Բավարիան» նվաճեց Գերմանիայի չեմպիոնի կոչումը: Հիմա Մաթեուսը երազում է Մյունխենի թիմի հետ հասնել ամենաբարձր աստիճանի: Մաթեուսը խոստացավ Բերտի Ֆոգտսին հավաքականում խաղալ մինչեւ Եվրոպա-96-ի վերջը: Լոթար Մաթեուսին մնում է ընդամենը 9 անգամ խաղալ Գերմանիայի հավաքականում, որպեսզի գերազանցի դարպասապահ Պիտեր Շիլթոնի ռեկորդը, որը 125 անգամ հանդես է եկել Անգլիայի հավաքականում: «Լոթարը հավերժական է», ասում են գերմանացիները: 32-ամյա այս նոր ամուսնացող ֆուտբոլիստը գտել է մի նոր կյանք եւ նոր ուժ: Մինչեւ ե՞րբ եւ ո՞ւր:

Բաժինը վարում է
ՍՊԱՐՏԱԿ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության ՊՆ Սպայի կենտրոնական տանը թուհերի դիմորդների համար կազմակերպվում են ֆիզիկայի եւ կենսաբանության դասընթացներ: Զոհված ազատամարտիկների ընտանիքների անդամների համար ուսումը անվճար է, զինծառայողների համար՝ 30 տոկոս զեղչով: Դիմել Սպայի տուն (Հանրապետության հրապարակ, հեռախոս 52-56-60, 56-02-13)

Պարապմունքները սկսվում են հոկտեմբերի 10-ից մինչեւ քննությունները:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Վաճառվում է երկհարկանի սեփական առանձնատուն, 200 քմ բնակելի տարածքով, 100 քմ հողամասով, նկուղով:

Հասցեն՝ Ներքին Շենգավիթ, 6-րդ, 44 տուն
Հեռախոս՝ 48-52-27

digitised by A.R.A.R.@

«ԿՈԲՐԱ» ընկերությունը

պատրաստ է գնել արտահիկ վճարման եղանակով

- սենդամթերք
- վառելանյութ
- այլ ապրանքներ

Ապրանքը ստանալուց հետո ընկերությունը կվճարի համաձայնեցված գնից ավելի

10 %	15 օր հետո վճարելու դեպքում
15 %	1 ամիս հետո վճարելու դեպքում
30 %	2 ամիս հետո վճարելու դեպքում

Վճարումները կկատարվեն ցանկացած եղանակով: Արժեզրկումից խուսափելու համար հաշվարկները կկատարվեն ամերիկյան դոլարի ռեսպանսի օրվա համապատասխան կուրսի համաձայն:

Ինֆորմացիոն բաժին՝ 22-81-86, 22-32-79
Հասցեն՝ Բաղրամյան 30

ԼԵՎՈՆ ЛЕВОН LEVON

«Լեւոն» ֆիրման հրավիրում է ուղիղ չարտերային չվերթների

Երեւան-Պրահա-Երեւան

երթուղով:

Կազմակերպվում է նաեւ 4-օրյա հանգիստ Պրահայի լավագույն հյուրանոցներում:

Ձեռներեց մարդկանց համար կընձեռվեն լայն հնարավորություններ Չեխիայի հեղինակավոր ֆիրմաների հետ փոխշահավետ պայմանագրեր կնքելու համար:

Մանրամասն տեղեկությունների համար դիմել. հասցեն՝ Կիեւյան փ. ն. 1 (կամրջի սկզբում):
Հեռ.՝ 27-27-85, 27-15-80

«ԵՎԱ»

ուսումնական կենտրոնը հրավիրում է Ձեզ

Սովորելու 1-3-ամսյա դասընթացներում հետեւյալ մասնագիտությունների գծով.

- օպերատորական գործ, ծրագրային փաթեթների եւ ծրագրավորման լեզուների ուսուցում IBM PC համակարգիչների վրա
- անգլերեն լեզու սկսնակների համար Communicative course in English, Learning American English, The Cambridge English course (2 ցիկլով), ամերիկյան ուսումնական հաստատություններ ընդունվողների համար TOEFL
- բանկային գործ
- հաշվապահություն եւ համակարգիչների կիրառումը հաշվապահության մեջ
- կոսմետիկա եւ էպիլյացիա
- մերսում (մասաժ)

Դասընթացները ավարտողներին տրվում են վկայականներ (սերտիֆիկատ) հայերեն, ռուսերեն, անգլերեն լեզուներով: Մենք երաշխավորում ենք ոչ միայն ուսուցման բարձր մակարդակ, այլեւ համապատասխան դասասենյակներ քաղաքի կենտրոնում: Ընդունում ենք ամեն օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերից, ժամը 11-ից 16-ը:

Հասցեն՝ Սարյան 4
(Սարյանի տուն-թանգարանի դիմաց)
Հեռախոս 58-21-22

Travel Company "ARMINTERTOUR"

Armenia, Yerevan, str. Akopa Akopjan 2,
tel. 22.24.50

«ԱՐՄԻՆՏԵՐՏՈՒՐ» ֆիրման շարունակում է կանոնավոր չվերթներ

ԵՐԵՎԱՆ-ԲՈՒՐԳԱՍ-ԵՐԵՎԱՆ

երթուղով ամեն չորեքշաբթի:

Բուրգասից կազմակերպվում է 4 օրյա ուղեւորության դեպի Ստամբուլ: Երեխաներին՝ զեղչով:

Մանրամասն տեղեկությունների համար դիմեք՝ Երեւան, Հ. Հակոբյան 2 (Մերգելյան ինստիտուտի դիմաց) եւ «ԱՆԻ» հյուրանոց, 622 սենյակ
Հեռ. 27-24-50, 27-20-08, 59-46-22

A STYLE

ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ ԵՆՔ ԻՐԱՎԱԲԱՆՆԵՐԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ «ՆՈՒՆԵ» դուստր ձեռնարկությունը հրավիրում է աշխատանքի ձեռնարկատիրական եւ տնտեսական օրենսդրության բնագավառում մասնագիտացած կամ մասնագիտացող իրավաբանների:

Կարող են դիմել նաեւ իրավաբանական բուհերի բարձր կուրսի ուսանողները:

Հասցեն Վարդանանց 13
(Կինոյի տան հարեւանությամբ)
երկրորդ հարկ
հեռ. 570268, 570772

ԽՈՒՍԱՓԵՔ ՇՇՈՎ ԿԵՐԱԿՐԵԼՈՒՑ
ՄԻԱՅՆ ՈՒ ՄԻԱ՛ՅՆ ՄԱՅՐԱԿԱՆ ԿԱԹ 4-ԻՑ 6 ԱՄԻՍ

Ո՛չ շշով կաթ, ո՛չ ջուր, ո՛չ թեյ, ո՛չ հյութ: Ո՛չ մի ուրիշ սնունդ բացի մայրական կաթից:

Այսպիսով կպաշտպանեք երեխային վարակիչներից: Մոր կաթը միակ սնունդն է, որն անհրաժեշտ է երեխայի կյանքի առաջին չորսից վեց ամիսներին: Կերակրեք հաճախ:

Հետեւե՛ք ցուցումներին՝ կհասնեք հաջողության

Կերակրեք ծննդաբերությունից անմիջապես հետո՝ առաջին կես ժամվա ընթացքում:

Սկսեք կրծքով կերակրել ծննդաբերությունից անմիջապես հետո՝ կես ժամվա ընթացքում, հենց ծնարանում: Որքան շուտ, այնքան լավ:

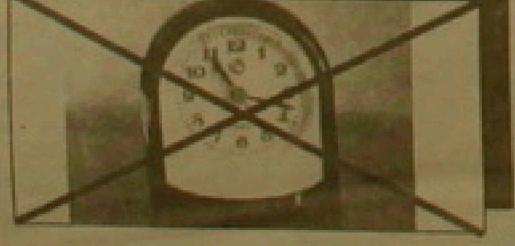

Ռեժիմով մի՛ կերակրեք: Կերակրեք ցորեկը՛ եւ ցերեկը եւ՛ գիշերը: Հաճա՛խ կերակրեք: Հաճախակի կերակրումները կնպաստեն կաթնարտադրությանը:

Հիվանդանոցում երեխային միշտ ձեր սենյակում պահեք: Այսպիսով կարող եք հաճախ կերակրել թե՛ ցերեկը եւ թե՛ գիշերը:

Մի՛ մտահոգվեք կաթի քանակի ու որակի համար:

Մի՛ մտահոգվեք, որ աղքատիկ սնունդը կվնասի ձեր կաթնարտադրությանը: Նույնիսկ քիչ սնվելով դուք երեխային կապահովեք բավարար սննդարար կաթով:

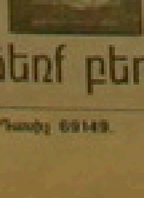

Կրծքով կերակրելու նոր ցուցումների գրքույկը ձեռք բերելու համար դիմեք ձեր շրջանի պոլիկլինիկա

«[illegible]» հրատարակչության տպարան, Երեւան 23, Արշակունյաց 2. Գրանցման թիւ 65. Պատվեր 69149. [illegible] 1855. Տպաքանակը 5000. Ստորագրված է տպագրության 29. 09. 1994. Գինը 10 դրամ

digitised by A.R.A.R.@